

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

R.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

pugnantes, ut ceteri milites; secundum
verò reprehendit accedentes ad Aulam
Imperatoris, seu ad Comitatum absque
bore debet Pontificis facultate. Stando autem
consensum in contraria sententia, sufficit consen-
Superioris tacitus, & præsumptus, ait Lorca
salem ra- (qui omnino requiritur in Regulari-
cium, bus) præterim si non sit facilis ad supe-
riorem accessus. Præsumitur autem
consensus quoties nullum ex ipsorum
absentia detrimentum consequitur, nec
ulla est ratio, qua talem licentiam im-
pedire debeat: nam præsentia Ecclesia-
sticorum multum confert ad Ecclesiam,
& boni communis defensionem, aut
notabile augmentam. Ita Molina *tomo*
1. tractat. 2. disputat. 180. part. 6. tractat. 4.
res. si non resoluti me. 30. Vbi addit, Clericos sic
si prohibi- assistentes, accipere & retinere posse
tio. quidquid de hostium bonis diripuerunt,
ex præsumpta nimirum Ducis volunta-
te, qui id velle videtur, quoties non
nec licentia. constat oppositum. Constitio autem
de contraria Ducis voluntate, restitue-
re tenerentur, cui ipse vellet. *ibidem reso-*
lutione 17. Quæ vera sunt, etiam si Cle-
rici assistant sine licentia, & secundum
aliquos peccent contra prohibitionem
Ecclesiam, vel Prælati: quia non peccant
contra iustitiam, ut ait Lorca *disp. 53. n. 7*
ibid. res. 40.

Nac irre- 40 Sive autem cum licentia, sive abs-
gulares si- que illa Clerici assistant bello iusto, ex-
unt, si bellū hortantes milites ad iustam pugnam, in
sit iustum, qua homicidia & mutilationes sequan-
tur, non fiunt irregulares: quia defectus
& ipsi ad homicidia lenitatis, aut est etiam cum licentia, aut
non horren- nec sine illa, non enim dependet à licen-
tur in par- tia vel eius negatione, ut ait Mendoza
ticulari. *sect. 2. §. 135.* Suasio autem versari de-
bet circa percussorem & occisionem
nostro in generali, non autem in par-
ticulari. Suarez *de censur. disputatio-*
ne 46. section. 6. numero octavo par. 6. tr. 4.
res. 39. Sed etiam in particulari suaderi
posse ad occidendum absque irregula-
ritate diximus ex Auctore V. *irregula-*
ritas, numero 45. & dicemus mox *num.*
seq.

41 Advertendum est etiam hic cum
Summa Diana.

Molina *tomo 2. tractat. 1. disputat. 110. con-*
clus. 2. quod etiam in casibus, in quibus
Clerici in bello iusto pugnant latha-
liter peccant, non sunt irregulares, non
solum si exhorrentur ad pugnam, arma-
que, & subsidia præbeant, sed etiam si
ipsi aliquos percuciant, & vulnerent.
Quod aperte colligitur, ex capite *petitio-*
de homicid. Et multo magis locum habet
in laicis. Ratio autem ea esse potest,
quod cum bello iusto Ecclesia, & Res-
publica defendantur, voluit Summus
Pontifex eis favere, ac proinde non ir-
retire irregularitate omnes, pro ad ho-
miciidum concurrentes percuciendo,
hortando, consulendo, mandando, &
cæ. quod esset irretire eorum exercitū,
& homines à iusto bello cum magno
Ecclesiam, & reipublicæ incommodo re-
tardare. Quinam fiant irregulares in
bello iniusto, vide V. *Irregularitas, n. 45.*
p. 6. tr. 4. res. 38. §. Non nego.

R A T I H A B I T I O.

1 ¶ **E**st regula iuris, Ratihabitionem Ratihabi-
retrotrahi. Et mandato non est sio de futuro
dubium comparari. Quam Croufers in 70 non dæc
reg. D. Franc. cap. 7. lect. 12. existimat pro- iurisdictio
cedere etiam in ratihabitione probabili- nem Con-
liter præsumpta. Confessatio ad absol- fessorio in
venda reservata, ita quod si aliqua non reservata.
reservata absolvat potestate ordinaria
vel aliter actuali, & aliquod reserva-
tum ex probabiliter præsumpta volun-
tate superioris, accedente postea rati-
habitione auferatur à poenitente obli-
gatio præsentandi se superiori: nec e-
nim necesse est, talem obligationem
tollere per ipsam absolutionem; quia ab-
soluuntur venialia, absque eo quod tol-
latur obligatio illa confitendi, quæ nul-
la est: imò id etiam accidit in confes-
sione mortalium aliis Confessorum. Et
cum absolutio sacramentalis sit etiam
actus iudicialis, non ei repugnabit ver-
titer habere à futuro eventu, & va-
lidari posse videtur per ratihabitionem.
Eccc e sicut

sicut dicitur Matth. 16. *Quodcumque solueris, erit solutum.*

Nos verò hanc opinionem refutavimus V. *Confessarius, numero 6*, ubi docuimus, solum sufficere ratihabitionem de presenti, vel de præterito: minime verò de futuro, quia hoc Sacramentum nullo modo pendere potest à futuro eventu, & si ab initio non fuit validum, non potest deinde valorem accipere. Accedit, quòd Sacerdos non absoluit, nec absolvere potest nomine alterius hominis, sed immediatè nomine & auctoritate Dei: vnde nemo potest illam ratam habere: quia ut dicitur in *Reg. iur. 9. ratum habere quis non potest, quod ipsius nomina non est gestum.* Illa autem regula, quam affert Crouseus, procedit in ordine ad actus, qui licet à principio irriti possunt postea per iuris fictionem revalidari, quales non sunt Sacramentales, in quibus potius illa regula locum habet: *Quod ab initio non valet, tractu temporis non convalescit.* Sic Coninch de *Sacr. disp. 8. dub. 4. in 34 part. 6. tract. 6. ref. 57.*

REDUCTIO MISSARUM.

DE hac re dictum est V. *Missarum reductio.* Hic solum circa Decreta Congregationis de celebratione Missarum, in quibus prohibetur, seu limitatur Episcopis & Generalibus Ordinum facultas moderandi onera Missarum, adverte primò, indicat prohibitionem secundum Novarium *tit. de Miss. celebr. numero 8.* comprehendi etiam anniversaria, & officia defunctorum, & sic sacram Congregationem respondisse, testatur ex multis. Sed contra ipsum insurgit Merola *tom. 3. disputat. 7. cap. 5. dub. 16. numero 389.* aitque Doctores ab ipso citatos & sacram Congregationem, non esse locutos de istis decretis Urbani VIII. prohibentibus: sed de decreto Tridentini concedente Episcopis facultatem Missas moderandi, &c. Nam, cum dicta prohibitio lo-

quatur solum de Missis, non debet extendi ad anniversaria, & multo minus ad Officia defunctorum: est enim lex odiosa, quia corrigit ius commune, nimirum Tridentinum, & ideo strictè interpretanda *p. 6. tr. 7. ref. 40.*

2 Adverte secundò ex Marchino de *Missis an. Sacr. Ord. tractat. 3. parte 2. cap. 19. numero 10 Tridentinum.* per dicta decreta non revocari privilegium moderandi Missas ante Tridentinum relictas, quarum maximus est numerus, ut notatur in Synodo Florent. sub die 18. Maii 1627. §. *de celebr. Miss.* Nec onera Missarum post Tridentinum relicta, sed obtenuitatem elemosynæ nondum ac Ecclesia acceptata: nam loquitur de oneribus impositis, qualia non sunt nisi acceptata, & mens Sacra Congreg. fuit, ut numerus Missarum relictus & acceptatus adimpleatur. Salvo tamen, ait ipse, meliori iudicio, & sub censura Ecclesiæ *p. 6. tr. 6. ref. 10.*

3 Adverte tertio, non obstante revocatione privilegiorum Regularium, Missarum onera moderandi, facta per dicta decreta, eundem Marchinum *cap. 20. numero 7.* afferre privilegium à Sanctiss. D. N. Urbano VIII. post dictorum decretorum divulgationem concessum Fratibus Minimis Conventus Ianuensis, ut legata Missarum perpetua, & oneri adnexo imparia, ad rationem quinquaginta scutorum monetæ Romanæ pro qualibet Missa quotidiana reducerentur, quo quidem privilegio in pari causâ frui posse advertit, non solum alios eiusdem Religionis Conventus, sed etiam aliorum Ordinum communicantium. *Ibidem resolutione 11.* Est præterea alia concessio facta Minoribus Conventualis pridie nonas Augusti an. 1639. ut in Conventibus, in quibus Missarum reductio non erat facta, fieri posset in primo Capitulo, ad rationem sexaginta scutorum, in addit. ad Peyrinum *Constitut. 27.*

REGULARES.

Regularium
vocalium
obligatio.

Regulares deputati ad votandum in Capitulis, quæ congregantur pro decernendis rebus importantibus Ordinis cum discussione & maturitate, non possunt sine causa non accedere, & si multoties absint arbitrio boni viri, peccabunt mortaliter, quia vocalatus est onus quod Religio illis imponit, & ipsi tenentur ex officio intervenire, non in favorem sui, sed Religionis: vade hinc non possunt renuntiare. Et licet, vno non accedente, alii suppleant, nihilominus, quantum est ex illo, res non concluditur, ut debet. Adde, quod si id licebit vni, vti que licebit, & alteri, & sic omnibus. Paleotus de sacro consist. part. 5. quest. 13. contra Peregrinum in cons. Theat. part. 3. cap. 9. Quod Maderaaga generaliter docet de Cardinalibus, Senatoribus, Consiliariis, & decurionibus civitatum, Quos omnes vna cum vocalibus Regularium bene excusat Ledesma tomo 2. tractat. 7. cap. 2. conel. 24. in casu quo rem inquam suo voto impedire non possunt, & iustum absque inquietudine proponeret, &c. iuxta ea, quæ de parlamentariis diximus V. Parlamentum, numero 2. part. 3. tractat. 2. resolutione 6. An convenire possint, Da mihi votum, & laboribus, &c. Vide V. Simonia, numero 11. An ad Prælaturas teneantur eligere digniores, diximus V. Electio, num. 2.

Magistri novitiorum debet esse annorum 35. ex decreto Clement. VIII. de recept. & educat. novit. Sed id non esse extendendum ad magistrum professorum ait Matanta in contr. iur. tract. 2. resp. 25. & testatur de praxi. part. 6. tr. 6. ref. 29.

3 Regulares non gaudent privilegio Bullæ Cruciatæ in ordine ad confessionem. Vide V. Bulla Cruciatæ, à numero 28. Si quando verò comprehendantur in Iubilo, quem Confessarium

eligere debeant. Vide V. Iubilo, à num. 18.

4 Regulares exuentes habitum Religionis propter æstum, ad commodius studendum, vel dormiendum, non peccant mortaliter, secluso præcepto regularæ, vel legitima consuetudine, quia id illis in cap. vidua 20. quest. 2. & in c. sancta monialis. d. 23. non prohibetur sub mortali, cum illa verba, constanter evatur, qualibus semper usura est, non sint adeo rigorosa. Suarez de relig. tomo 4. libr. 1. cap. 5. numero 18. contra Graff. tomo 1. lib. 3. cap. 5. numero 75. Quo. Lezana cap. 13. numero 7. expressè docet de Fratibus Minoribus Conventualibus, & Observantibus, quos nec mortaliter peccare inquit, si lineis camisiis utantur. Vade non bene ait Navarrus, Regularem, qui ad liberius fornicandum habitum dimitteret, ob hoc ipsum committere distinctum peccatum mortale part. 5. tractat. 14. resolutione 72. Et certum est, in tali casu Regularem non incurtere ex communicationem cap. ut periculosam, in Clerici, vel Monachi in 6. ut bene Sanchez, & alii apud ipsum in sum. tomo 2. lib. 6. cap. 8. numero 57. part. 3. tractat. 2. resolutione 15. Id quod verum est etiam in casu, quo subditus ad superiorem recurrens timeret eum habitu in itinere deprehendi. Vide V. Appellatio num. 25.

5 Regulares non possunt testari, nec de consensu superioris quidem, sicut non peccant nec filius familias de consensu patris. Possunt tamen sic aliquid dare causa mortis: quia donatio causa mortis accedit ad naturam donationis inter vivos, quæ Religiosis, consentiente Prælato, non prohibetur. Quare Prælati non potest dare licentiam subdito facienti schedulam dispositionis de rebus suis, ut vim habeat testamenti, potest tamen dare, ut in schedula roget ipsum, ut sic disponat pro sua libera voluntate. Layman lib. 3. sect. 5. cap. 3. numero 4. contra Graff. ubi supra numero 58. Potest etiam Regulari aliquid relinquere cum facultate disponendi de eo inter consanguineos, non peccat.

Eccc 2 testa-

Qualiter
peccant
habitum exu-
entes.

Regularis
de consensu
superioris
quidem, sicut
non peccant
nec filius
familias de
consensu
patris.

testamentum solemne, sed per electionem personarum, & sic non tanquam testator, sed tanquam personatum elector. Pacian *cons. 36. numero 103. part. 1. tractat. 3. resolutione 128.* Potest quoque Regularis declarare testamentum a se ipso factum in seculo, si adest dubium, ut ipse expositionem verbis convenientem adhibeat, quia hoc non est testari, sed declarare qualiter testatum sit. Reginaldus *tom. 2. lib. 18. cap. 27. numero 397. part. 3. tractat. 2. resolutione 75.* An Religioso aliquid relinqui possit, ut sibi impendat. Vide V. *Legatum numero 4.* An possit eligere sepulturam. Vide V. *Sepulturam, n. 9.*

Non iude-
re.

6 Religiosis prohibitus est iudus alearum & taxillorum in cap. *Episcopus, d. 35.* Vide V. *Ludus.* Item studium iuris civilis, in cap. *2. ne Clerici. vel. Monachi.* Vide V. *Excommunicationis numero 1.* Et tenentur recitare horas. *Canonicas in Choro, & celebrare Missam solemnem singulis diebus.* Vide V. *Hora Canonica, n. 12.*

Non recur-
rere ad lai-
ca tribuna-
lia pro gra-
vamine.
Filius Prin-
cipis in ali-
quo casu te-
netur vxo-
re ducere.
Quibus de
causis Reli-
giosus tran-
sire possit
ad Religio-
nem laxio-
rem.

7 Regularis a suo superiore vim patiens, non potest recurrere ad laica tribunalia pro vi tollenda, sub poena excom. Bulla *Cœnæ. p. 3. ar. 1. res. 53.*

8 Religiosus filius Principis ad vitanda bella, & seditiones, tenetur uxorem ducere sub mortali. Reginaldus *10. 2. l. 31. cap. 2. part. 3. tract. 4. resolut. 289. S. Notandum.*

9 Regularis cum licentia superioris ad laxiorem Religionem transire potest: primo, ob infirmitatem, aut debilitatem, qua Religionis austeritates ferre non possit. D. Thom. *2. 2. quest. vlt. art. 8.* Secundo, si in Religione sit exosus, aut indignè tractetur. Lessius *lib. 2. capite 41. dub. 13. numero 102.* Tertiò, si ob crimen diffamatus, domesticorum faciem præ pudore sustinere non possit. Sanchez *vbi supr. capite 7. numero 72.* Et tandem, si propter suam imperfectionem, & prauos habitus, Religionis onera tam agrè sustineat, quàmvis Regulam frequenter non transgrediat, vivat nihilominus cum perpetua castitate, & poenitentia professionis:

tum quia talis castitas ponit illum in probabili periculo violandi observantiam, tum quia eadem castitas liberat novitium ab obligatione professionis ex voto, unde & sufficiens censeri debet professio adeundi laxiorem, qua speret se Deo tranquillius, & cum gaudio servitutum. Vechius *disputat. 15. dub. 7. numero 4. part. 3. tractat. 2. resolutione 32.*

10. Porro bona Religiosi ad aliam Religionem se transferentis saltem quoad ad alimenta competunt posteriori, si quæ percuterentur etiam iura personalia, ut succedendi tinent eius in legatis, & c. Rodriquez *in comp. resolut. bona. 123. num. 82. contra Sanchez lib. 7. cap. 32. num. 8. part. 3. tractat. 2. resolut. 114.* Scripta ve. o. & libros a se compositos probabile est pertinere ad primam, ut ait Villalobos *tom. 2. tr. 35. diff. 14. n. 5. & ad secundam, ut Valerius v. Regularis diff. 8. n. 2. ibid. resolut. 63.*

Regularis
eiectus ad
quid tenetur?

11 Regularis eiectus soluitur a voto obedientie Regularis, & solum tenetur obedire Episcopo, sicut alii Clerici, nec ipsum tenetur post expulsionem adire, ut putavit Navarrus. Tenetur autem voto castitatis & paupertatis, & quidquid acquirit, acquirit monasterio. Quamvis Villalobos *diff. 39. numero 10.* dicat, dare posse elemosynas, & facere donationes ad vitam ipsius duraturas. Et Sorus *lib. 7. quest. 1. art. 1.* solvi omnino ab hoc voto, eo quia non aliter a monasterio. Ad ieiunia & alia Religionis gravamina, non tenetur, ait Suarez *in enchir. lib. 3. §. de voto obed.* & si non est in sacris, nec ad divinum Officium. Et quamvis Conradus *part. 1. quest. 283.* existimet teneri ad se corrigendum, ut iterum in Religionem recipiatur, Azorius probabiliter hoc negat *tom. 1. lib. 12. cap. 17. quest. 1.* quia hanc obligationem nullus illi canon imponit *part. 3. tractat. 2. resolut. 60.* Unde nec ad aliam Religionem transire tenetur. Potest nihilominus secum aliquos Religio ipsum cogere, ut inquit, non tamen ipse Religionem, ut eum recipiat etiam post emendationem, ut contra Molinam *tom. 1. disputat. 346. v. quid*

ad 2

ad votum, Sancta rellus de Apost. cap. 5. dub. 2. num. 18. Et disparitas est; quia Religio est innocens, & eiectione est reus. Manet tamen irregularis, & vt promoueri possit, dispensare cum eo debet ante eiectionem Prælatus, vel post eiectionem, si potest, Episcopus parte. 3. tract. 2. resolutione 116. Ad quid teneatur Religiosus factus Episcopus, vel Cardinalis, vide V. *Cardinales Religiosi, & V. Episcopi Religiosi*, & si agatur de eius nullitate professionis, agi debet coram Episcopo ordinario, vel delegato, vna cum suo Prælato. Religiosis, aliter sententia erit nulla. Sanchez & alij, parte 8. tractat. 7. resolutione 2.

Causa nullitatis professionis agatur coram Episcopo ordinario vel delegato. Regulares tenentur ad ieiunia Civitatis. Qualiter teneantur ad regulam. Et ieiunia. Et respondendum in visitatione. Minores qualiter prohibentur equitate, & curru vehi.

12. Regulares ex vsu in contrarium, tenentur ad ieiunia Civitatis ex voto. De synodalibus vide Riccium, sed non ex obligatione. Dia. part. 9. tractat. 7. resolutione 14. si existentes in monasterio Mediolani non tenentur ad ieiunium Feriarum Ciuerum, sed casus autem si essent in domibus secularium. *Ibidem S. Nota etiam.*

13. Regulares vltra vota tenentur ad obseruantiam regulæ prout seruari solet à quadraginta annis, nam per consuetudinem 40. annorum obligatio regulæ præscribitur. *par. 10. tract. 15. ref. 6.*

14. Ad ieiunia regulæ tenentur ante annum 21. *par. 10. tract. 16. resolut. 27. S.* Item ego Interrogati à visitatore circa obseruantiam, tenentur sub mortali respondere. Datur tamen in hoc paruitas materiae secluso iuramento. *Ibid. tract. 15. ref. 32.*

15. Regulares ordinis minorum non possunt equitate, aut curru vehi, nisi in prolixo itinere, vel impedito, aut negotium exigens celeritatem. Equitate autem per medium milliare esset parua materia. Et in hac re plures parua non vniuntur in vnam magnam. Aliqui censent eos biga bouum vehi posse. Qui autem pedestres ire non possunt, non sunt apti ad prælaturam. Electi autem, si impotentia superueniat, non tenentur officium deponere. *par. 10. tract. 11. ref. 27.*

16. Regulares non tenentur caritate Missam, vt in Collegiatis. *par. 10. tract. 12. ref. 40. in fine.*

17. Regulares colloquentes cum monialibus sine licentia, peccant mortaliter. *par. 10. tract. 10. ref. 26.* Dubium vero est, an etiam incurrant censuram Episcopi. *par. 10. tract. 14. resolutione 53.* Peccat verò mortaliter, si loquatur cum moniali sorore alia die, quam fuerit præscripta. *par. 10. tract. 10. resolut. 50. S.* Sed si aliquis,

Et omnes qui cum monialibus.

18. Regularis non Franciscanus non Minime prohibetur esse Vicarius Episcopi, de verò officio licentia sui prælati, etiam localis, si hanc exercere in facultatem superior sibi non reseruauit. curia Episcopi potest item esse arbiter, iudex, assessor, copali, & delegatus Episcopi. Et absque superioris licentia acta tenerent. *par. 10. tract. 15. ref. 30.*

REGULARIUM
Indulgentia.

Indulgentiam, quam acquirunt Regulares profitentes. Vide V. *Professio reuocauit, num. 16.*

1. Hic nota duo Primum est, Paulum autem omni V. in Bulla Romanus Pontifex, reuocauit indulgentias gentis Regularium, easque statuisse ad certum numerum & formam ibi expositam. Quoniam verò mox per aliam Bullam confirmauit Minoribus omnia privilegia, gratias, concessiones, & indulta concessa à Clemente VIII. etiam spiritualia, & prout iacent, & in his privilegijs, seu spiritualibus indultis habentur expresse indulgentia, putauit Rodriquez resolutione 47. numero 45. eas omnes indulgentias iterum reuocatas fuisse. Verum non est credendum, Beatissimum Patrem tam cito mutasse sententiam. Vnde contrarium tenendum est cum Portell. v. *indulgentia num. 12.* Verum tamen est, in ea Bulla reuocari solum indulgentias concessas Religionibus pro ipsis Religiosis. Vnde non sunt censenda reuocata indulgentia concessa secularibus.

Pro seipso.

Eccc 3. Reugla.

Regularium Ecclesias visitantibus ¶
vel conciones eorum audientibus, vt
infra* concessæ parentibus Fratrum
Minorum viuis, vt eligant Confessariū,
per quem plenariè absoluantur, à pœna,
& culpa, per Bullam Calisti III. & mor-
tuis, vt libereantur à Purgatorio, si filius
eorum Sacerdos vnā pro eis missam
celebrauerit, per Bullam Clem. VIII.
vt ait Portell. numero 4. tractatu. 4. re-
solutione 20.

Nō tamen
pro sacula-
ribus.

2. Secundū est, Regulares Concio-
natores, concionantes in suis Ecclesiis
secia 1. 4. & 6. concedere posse suis au-
ditoribus 156. annos, & 24. dies indul-
gentiæ: aliis vetō temporibus 18. annos
& 120. dies; concionantes autem in
Ecclesiis alienis, 18. annos, & 122. dies,
ex priuilegijs diuersorum Pontificum
concessi. Fractis Minoribus, & Prædi-
catoribus, quas debent concedere ex-
pressè nomine Sanctitatis Papæ, aliās
non acquiruntur. Roderiquez resolutione
11. num. 10. & resolutione 77. numero 58.
parte. 4. tractat. 4. resolutione 22. §. Et tan-
dem.

REGULARIUM PRIVILEGIA
In Ministrandis Sacramentis.

An Regula-
rius presenta-
tus, & inu-
lta repulsus
possi. Con-
fessiones ex-
cipere?

An appro-
bari possit
eū limita-
tione?

3. Circa Baptismum, vide V. Baptis-
mi minister Circa Pœnitentiam
& Confessariū Regularis. Solum hic no-
ta, nouissimè Ludouicum Cellotium
de hierarch. lib. 5. capite 24. mordicus su-
stinere primò, quòd regularis Sacerdos
præsentatus, & iniuste ab Episcopo
non admittas, potest Confessiones ex-
cipere, vt poterat ante Tridentinū:
quia Clem. dictum de sepult. in quid
sibi conceditur, est inserta in corpore
iuris, & Concilium eam expressè non
reuo. ac. par. 6. tract. 7. resolutione 60. Se-
cundò, Confessarium Regularem ap-
probari non posse eum limitatione ad
tempus, personas, &c. si est idoneus;
nam Episcopus non dat illi auctoritatē,
sed tantum eum examinat de idoneita-
te, & si idoneum iudicat, iurisdictionē

dat illi Summus Pontifex, ipso iure
Ibid. resolut. 61. Tertio, consequenter, se-
mel ab Episcopo approbatum non pos-
se iterum siue ab ipso, siue à successore,
ad examen iterum vocari, vel licentia
minari: semel obtenta priuari. Ibid. resolutione
62. Denique, religiosum approbatum in
vna Diœcesi, esse idoneum Confessa-
rium in quacumque diœcesi de licen-
tia Parochi, sicut (ait Bauny parte. 1. tract.
4. quest. 4.) Sacerdos approbatus in vna
diœcesi, eligi potest per Cruciata in
quacumque alia Ibid. resolut. 59. Verum
nos circa primum (* quidquid dixerim
V. Confessariū Regularis, numero 5.
*) ceasemus priuilegium Clement. re-
uocatum esse per Tridentinum, quia e-
ius intentio fuit, reformare has regula-
rium facultates. Vel non reuocari: sed
exigi ex parte Sacerdotis condicio-
nem, vt non possit facultate Papali per
dictum priuilegium gaudere, nisi & in
quantum ab Episcopo approbatus fue-
rit. Adde etiam ex Lugo de pœn. disput. 2. 1.
sect. 3. num. 52. quod si supradicta opinio
est probabilis, ad praxim tamen parum,
aut nihil conducere potest, siquidem
facultas Clem. multa requirit, præfer-
tim quod Episcopus tot solum Confes-
sarios admittere tenetur, quot pœni-
tentium concurrentium numero suffi-
ciunt; & si quis ei ex præsentatis à Præ-
lato non satisfacit, exigere potest alium
in locum illius, circa quas condiciones
poterit pro libito cauillari, nec facillè
vinci. parte. 6. tract. 7. resolut. 60. à §. Sed
pace. Circa secundum (¶ quidquid
etiam dixerim Ibid. numero 6. *) dico
etiam cum Lugo num. 57. eas limitatio-
nes ab Episcopo validè apponi, siue ius-
tæ sint, siue iniustæ; & Confessiones
factas contra tales limitationes, defe-
ctus potestatis, nullas esse; licet etiam
apponi, si iusta causa interueniat: nec
obstare, quòd Parocho annorum 25.
concedatur approbatio ad curam ani-
marum absque limitatione: nam in
Parochiis examen circa doctrinam &
mores magis rigorosum præcedere de-
bet & solet, quàm in Confessariis; & i-
deo etiam de illorum, quàm de istorū
idonei-

Et an ap-
probatus in v-
na diœcesi,
sit idoneus
ubi quis lo-
corum.

Ad primū
negatur!

Affirma-
tur secun-
dum.

idoneitate constare. Quod si Episcopo plene constaret, aliquem regularem in donum esse pro facultate non limitata, tunc videretur non posse ei absque alia causa limitatam concedere. Sed nihilominus limitatio valida foret. *Ibidem resolutione 61.* Circa tertium, si licentia concessa sit ad beneplacitum ex causa licite, & sine causa valide reuocari posse concessam verò absolutè, ex iusta & rationabili causa reuocari etiam posse, secus nec licite nec valide reuocari, ut diximus *ibidem numero 70.* Et ita etiam Lugo *numero 63. Ibidem resolutione 62.* Denique quoad vltimum licet sententiam Cellorij tamquam probabilem ex multis admittat Præpositus in 3. *quæstione 8. dub. 4 numero 21.* Itante iamen Constit. Urbani VIII. quam *ibidem numero 9.* attulimus, non subsistere. *Ibidem resolutione 59.*

Regulares possunt ministrare Eucharistiam secularibus quocumque tempore.

Excepto articulo mortis.

Et Paschate, id est Communionis præcepta tempore Paschali.

4. Aduerte præterea, Regulares ministrare posse Communionem pascha-

lem aduenis vagis, & peregrinis: quia in hoc nulli Parocho fit iniuria, non enim Parocho hospitij, quia non illi subiicitur, nec Parocho Patriæ, quia est absens, & hic censetur dare parochianis absentibus licentiam communicandi vbicumque voluerint. Decretum verò Eugenij IV. fauet illis, concedendo, ut possint in Parochia hospitij tamquam incolæ communicare, non tamen cogit. Nec satis constat, Ecclesiam Cathedralē, vel Matricem esse vniuersalem Parochiam totius diocesis, ut Quenas ad eam adeundam obligare debeamus. Sanchez *de matr. Dom. 1. lib. 3. disp. 73 num. 17.* contra Peregrinum in *pru. th. at. par. 2. tit. communicare, §. 2. par. 3 tract. 2. resolut. 12.* Item in Paschate, & in articulo mortis ministrare possunt seruis & domesticis intra Conuentum degentibus, iuxta privilegium Pij IV. & aliorum Pontificum apud Portel. V. *Sacramenti administr. numero 6.* Et idem dicit de sanulo coniugato, qui dormit extra Conuentum, siquidem, moriatur in Conuentu: quia is dicitur continuus commensalis Et procedit etiam de Confessione, & extrema Vnctione. *Ibid. 6. Notandum, & part. 5. tract. 3. resolut. 52. nem. p. 21. tr. 7. ref. 28.* Olim ex privilegio Sixti IV. poterant etiam ministrare sacrum Viaticum & Vnctionem extremam suis Tertiariis, quod tamen hodie est eis interdicitum, ut constat ex litteris sacræ Congreg. ad Episcopum Mutinon *sub die 17. Iunij 1639. par. 6. tr. 8. ref. 30.*

6. Aduerte denique, satis probabiliter olim docuisse Rodriquez *tom. 1. quæst. 56. art. 3.* Ioan. de la Cruz Henric. Tambur. Ioan. de Soria, & alios, contra Suarez *de rel. g. tomo 4. tractat. 10. lib. 9. cap. 3. numero 8.* Regulares ministrare posse laicis in Ecclesia propria Communionem ipsam paschalem, ex privilegio Nicolai V. concessio Monasterio B. Maræ de Guadalupe Ordini D. Hieronymi *anno 1458.* quod Paulus III. viuz. vocis oraculo confirmauit: nam omnia huius Monasterij privilegia Pius IV. ad reliqua eiusdem Ordinis

Quamvis administrare possunt aduenis.

Peregrinis.

Et seruis domesticis.

Et olim probabile fuit ministrare posse etiam aliis.

ri; Monasteria extendit; & sic iis uti possunt reliqui Ordines communicantes. Et ita in Lusitania in causa Fratrum Minorum cum quodam Parocho iudicatum fuit, apud Fagandez *pract. 3. lib. 1. cap. 5. part. 2. tractatus. 14. resolutione 73.* Quam sententiam nouissimè tenet Bauny *par. 1. tract. 5. quest. 19.* quamuis suadeat Religiosis ab eius praxi abstinere, *p. 11. tr. 7. ref. 4.* Verùm Sacra Congregatio contrarium postea declarauit Eminentiſſ. Boacompagno Archiepisc. Neapolit. ut constat ex litteris Eminentiſſ. Verolipi. *sub die 20. Martij 1638 part. 3. tract. 7. resolut. 58.*

REGVLARIVM PRIVILEGIA
In predicando.

Regulares olim ex communi Doctorum sententia poterant in Ecclesiis suorum ordinum predicare absque licentia, ex Bulla Pij V. *essimendicantium;* nec illi, Episcopus id prohibere poterat, & id docuerat olim *par. 2. tractat. 2. resolut. 38.* Vbi etiam cum Miranda *tom. 1. quest. 50. art. 3. concl. 1.* dicebat speculatiuè loquendo posse predicare, Episcopo contradicente, saltem in hora, & tempore, quoniam non predicaret Episcopus; id tamen non expedire propter scandalum; Addiderat Regularem predicantem in sua, vel aliena Ecclesia sine licentia, non posse ab Episcopo puniri, *par. 3. tr. 2. ref. 11.* at peccant mortaliter. *Cac. part. 3. tract. 7. resolutione 11.* Sed hodie stante constitutione *Inscrutabili, Greg. XV.* (& merito aduertit Bordonus *in consil. Regul. ref. 7. num. 21.*) Regulares predicantes sine Episcopi licentia, & benedictione etiam in suis Ecclesiis, possunt ab Episcopo puniri etiam per censuras. Et quamuis Augustinus de Bellis *in alleg. Hispano idiomate conscripta* puter Urban. VIII. derogasse Bullæ Greg. XV. tamen Nouatius *in sum. Bull. part. 1. tit. de exemptorum priu. n. 51.* faciens mentionem de dicta Bulla Urbani VIII. relata à P. de Bellis, ait,

non ob stare, quin hodie Episcopi possint punire regulares, quia dicta Bulla videtur tantum localis lata pro ciuitate, & Diocesi Giennensi. *part. 7. tract. VIII. 12. resolut. 25.*

8 Hæc autem licentia, & benedictio perenda est quocumque tempore, quamuis enim Bordonus *in consil. Regul. resolut. 7. quest. 11. numero 5.* asserat vsum obtinuisse apud Regulares predicandi in propriis Ecclesiis absque alia Episcopi benedictione; quam solum petunt pro Quadragesima, & Aduentu, & non pro aliis festis intra annum; tamè valdè dubitandum an ad sit talis usus; nam quocumque tempore, quando regulares volunt in suis Ecclesiis concionari, se præsentant coram Episcopis, & petunt benedictionem, iuxta Concil. Trid. *sess. 24. de res. cap. 6. l. 1. m. d.* Episcopus posset denegare benedictionem predicandi Regulari nolenti coram ipsomittere professionem fidei. Ita Nouar. *in sum. Bull. p. 2. tit. de exempt. priu. num. 49. cum aliis. par. 7. tractat. 12. resolut. 24. p. 11. tr. 2. ref. 1.*

9 Concionatores Regulares semel approbati ab Episcopo, concionari possunt in quacumque diocesi, dummodo Episcopus loci, vel Parochus non contradicat, ex priuilegio Greg. XIII. concesso Societati. Villalobos *tom. 2. tract. aut ter. 35. diff. 5. cum. 2.* & Regulari doctro, & pio, præsertim itineranti, concedere potest facultatem predicandi in sua Ecclesia Parochus bis, aut ter. *Portell. n. 2. par. 4. tr. 2. ref. 111. §. Notat. & par. 4. tr. 4. ref. 2. §. Not.*

10 Quæres an ut Episcopus, possit etiam Vicarius Sede vacante punire Regulares predicantes in Ecclesiis sine licentia, & benedictione, vel suspendere, & ordinare, ne aliquis Regularis amplius predicet? Negatiuè respondent Gauaneus *in Man. Episcoporum. Capitulum. Sede vacante numero 51. & 52.* & Bordonus *in consil. Regul. ref. 36. numero 24* quia succedit Episcopo in iurisdictione ordinaria, non delegata; & ideo vbi Concilium Trid. committit aliquid Episcopis uti delegatis Sedis apostoli-

postolicæ, non potest Capitulum, seu Vicarius Sede vacante par. 7. tr. 12. ref. 26. § 27.

REGVLARIVM PRIVILEGIA

In reliquis.

Omnes ferè Regulares exempti sūt sunt, præter aliquos casus à iure expressos, in quibus Episcopus contra eos procedere potest tamquam Sedis Apostolicæ delegatus. An autem exempti sint à legibus synodalibus, dictum est, V. lex, n. 8.

Et possunt eligere conservatorem. A quo defendatur in iniuriis & violentiis. 12 Habent etiam privilegium eligendi sibi conservatorem, qui eos à manifestis iniuriis defendat, iuxta c. fin. de officio deleg. & quidem per manifestam iniuriam Cruz & alij intelligunt quidquid est contra ius, & infer damnum monasterio, vnde & posse procedere contra debitores Religiosorum ex causa civilis, etiam laicos. Contrarium tenet Fuschus de visis. lib. 2. cap. 23. nu. 5. quia conservator non habet tribunal erectum. Adde quod in Bulla Gregorij exprimitur quod conservator procedere possit, quando Regulares sunt rei, non quando sunt actores. Et licet sacra Congregatio declaraverit, remanere adhuc ei facultatem se ingerendi in manifestis iniuriis Religioni illatis, per manifestas iniurias non videntur intelligi posse retentiones, seu non solutiones debitorum, quæ sunt quid privatum. Certè si animalia Religiosorum in alienis agris pauperum faciant, ad conservatorem pertinet iudicare, non ad iudicem sæcularem. Ita Rodriguez tom. 1. quest. 65. art. 1. 4. par. 3. tr. 1. ref. 10. Et idem de debitis civilibus domus Religiosæ, minime verò patricularium; quia hi habent suum Prælatum, cui omnino subditi sunt, & ab aliena iurisdictione penitus exempti. Dum tamen manent intra claustra. Ita Rodriguez art. 13. & Miranda quest. 47. art. 10. tom. 2. apud quos, & Lezanam, ac Laurentium de Peyri-

nis, multa ad conservatorem spectant inuenies.

13 Regulares lectores, concionantes, studentes, Confessarij habeant privilegium, ut sibi commutetur obligatio Horarum à Prælato in certos Psalmos, & Paternoster, ut de lectoribus dictum est V. Lectores n. 3 par. 3. tr. 2. ref. 68. §. Non desinam.

14 Quamvis corpora defunctorum exhumari, & de loco in locum transferri sine licentia Episcopi non possint, iuxta cap. corpora Sanctorum, de condauera sec. d. 1. l. senec dum, l. nemo humanum, in rasuas C. de relig. & sumpt. fun. quando in mirum tradita sunt sepultura perpetua. Ad tamen possunt Regulares de consensu partium, intra limites propriæ Ecclesiæ, ut ait Villabos tom. 2. tract. 31. diff. 6. num. 4. ex privilegio Leonis X. & si non sunt sepulta in Capella propria, etiam sine consensu partium. par. 3. tract. 2. ref. 120. regularis sexagenarius non tenetur ad ieiunia regulari iuuenis 21. annorum tenetur. parte 9. tract. 6. resolutione 16.

15 Regularis dimittens habitum per mediam horam, nec si in conuentu recitaret in Comædiis non incurrit in excommunicationem par. 9. tr. 7. ref. 5.

Non paret

ularium Religio-

rum.

studis des

diti decli-

nare possit

onus diuini

Officij.

Et superio-

res trāsfer-

re possunt

condauera

humana,

intra suas

Ecclesiæ.

Regularis

recitans in

monasterio

in comædi-

is nō incur-

rit censurā.

REGVLARIVM PRIVILEGIA,

Quoad usum, & communicationem.

16 Circa usum, aduerre primò, Generales, & generale Capitulum posse usum privilegiorum limitare, & omnino tollere, etiam in Religionibus non habentibus ad id specialem facultatem Sedis Apostolicæ. Tamburinus de iur. Abbat. tom. 1. disp. 16. quest. 9. n. 2. Excipe, nisi aliquod privilegium in corpore iuris insertum esset, nam eius reuocatio esset statutum contra ius commune, quod ipsi prohibetur, cap. quod super his, de maior. & obed. p. 3. tr. 2. resol. 87 p. 11. tr. 2. ref. 66.

17 Nota secundò, Regulares uti posse suis privilegiis, non obstante quod derogatur non per nō usū.

Privilegia

Regularium

limitari, &

tollī possūt

à Generali,

& generali

Capitulo.

Et coram quo conueniantur ob pauperum factam ab eorum animalibus in agro alieno Et obbita ciuilita cōmunita.

non sicut in vsu ex peculiari priuilegio
Eug. IV. concessio Congregat. S. Iustinae
Ordinis Benedictinorum. Portell. verb
priuilegium n. 4. Adde, priuilegia Regu-
larium ex alio priuilegio apud Cruz lib.
2. cap. 3. dub. 2. concl. 2. non abrogari per
contrarium vsu, nisi excedat annum
centesimum. par. 3. tr. 2. ref. 88.

*Nece fert si
suri canoni
eo sine con-
traria. Na
si no aduer-
sentur Tri-
dentino, clau-
sula apponi
solita, nihil
operatur.*
18 Notat tertio, quod quando in pri-
uilegiis Regularium apponitur clausu-
la, dummodo sacris Canonibus, & Concilio
Tridentino non aduersentur, per sacros ca-
nones intelligi debent canones Tri-
dentini, nam iis, qui in iure canonico
continentur, multa priuilegia sunt
expresse contraria. Quae autem aduer-
santur Tridentino, iam derogata cen-
sentur, etiam pro foro conscientiae, vt
ait Miranda tom. 1. q. 39. art. 1. concl. vn.
nam quamuis Pius V. confirmauerit
Regularibus priuilegia contraria Tri-
dentino, vnde Enriq. lib. 7. c. 24. in gloss.
lit. K. ait, ea etiam hodie pro foro con-
scientiae practicari posse, attamen Greg.
XIII. ea iterum reuocauit p. 11. tr. 2. ref. 6.
vnde contrarium dicendum est. Et in
specie Regulares non possunt ordinari
ante aetatem. Valq. in 3. par. 10. 3. disp. 246.
c. 4. n. 43. contra Sa. v. relig. n. 36 p. 3. tr. 2.
ref. 59.

*Dubium est.
num certu
priuilegiu
Pij V. reuo-
cetur per
Bullam
Caena.
Et aliud
iusde per
Bulla Greg
XIII.*
19 Dubium tamen est, an Priuilegiu
Pij V. quod Regulares absolui possunt a
suo Praelato ad haeresi occulta, reuoca-
tum si per Bullam Caena, de quo vide
V. Absoluere n. 73. Dubium item est, an
Bulla Pij V. Et si mendicantium, in qua Re-
gularibus amplissima priuilegia con-
ceduntur, reuocata fuerit per Bullam In-
taffa Greg. XIII. & Barbosa de pot. Episc.
par. 3. alleg. 76 n. 29. affirmat. Peyrin. vero
tom. 2. in cons. 7. Pij V. §. 1. n. 2. ait Bullam
Intaffa, nec promulgatam fuisse, ne vsu
receptam. par. 3. tr. 2. ref. 67. reuocatum
esse docuit Auctor in ref. 59. eiusd. tract. vt
retulimus mox num. 15. non esse reuoca-
tam, in ref. 58. vt retulimus n. 7. f.

Sed part. 11. tr. 2. ref. 6. nihil hac de re
certi de finit, vbi Brunus de priuil. Regul. p.
1. tr. 8. c. 3. prop. 6. multa argumenta pro-
patte negatiua proponit. tr. 3. ref. 5. docet
ex praxi Romanam Bullam omnino re-

uocatum, licet fateatur, non omnia pri-
uilegia Mendicantium fuisse reuocata
per Tridentinum, eo ipso, quod con-
trarium statuat, sed ea solum, quibus ad-
ditur clausula, non obstantibus.

20 Ceterum priuilegia Societatis
Iesu numquam derogata censentur, nisi
derogatio ipsismet Patribus inuenietur,
ex priuilegio Gregorij XIII. quo gau-
det etiam Religio Clericorum Regu-
larium par. 3. tr. 2. ref. 63.

21 Quoad COMMUNICATIO-
NEM aduerte primò, quod Regulares
Mendicantes communicant omnia pri-
uilegia, etiam Societati concessa cum
limitatione, ne alia Religiones com-
municent, ex ampliacione & exten-
sione eorundem priuilegiorum facta
per Pontifices successores. Et quamuis
Gregorius XIII. concesserit Societati,
ne aliquis eius alumnus aliquo priuile-
gio potiat, nisi sibi a Praeposito ge-
nerali communicetur, ait nihilominus
Coelestinus tract. 8. cap. 15. dicta priuile-
gia ab aliis Religionibus absque tali li-
mitatione participari, par. 3. tr. 2. ref. 81.
& par. 5. tr. 13. ref. 40.

22 Aduerte secundò, priuilegia per-
petua Altarium circa Indulgentiam pro
animabus, videri etiam in comuni-
catione locum habere, quia omnis gra-
tia Principis priuilegium appellari po-
test, Bald. in pral. feud. num. 38. & in fau-
orabilibus lata fieri debet iure pretatio.
Et sic tenet Portell. v. priuilegij commu-
nicatio num. 20. Sed ego contrarium
teneo cum Merolla tom. 3. disp. 5. cap. 4.
dub. 7. num. 64. tum quia in generali cõ-
cessione non veniunt ea, quae quis in
specie non esset verisimiliter concessu-
rus, reg. in generali 82 de regul. iur. cum
quia per communicationem priuilegio-
rum non communicantur priuilegia
exorbitantia, siue quae raro concedun-
tur, qualia sunt Altaria priuilegiata per-
petua, vt patet ex vsu & stylo Curiae a-
pud Peyrinum in declar. priu. 8 Pauli III.
Vnde ait Merolla, nec Ecclesias eiusdem
Ordinis Altaria priuilegiata participa-
re, quod de omnibus Indulgentiis do-
mus particularis, docet Portell. vbi sup.
n. 6. p. 6. tr. 7. ref. 9.

*Verum pri-
uilegia So-
cietatis, &
Cler. Regul.
no derogā-
tur, nisi a
suis Patri-
bus in iure
tunt.
Omnia pri-
uilegia idē
Altarium
communi-
catur ad in-
uicem.
Etia lesui-
tarum.*

*Exceptio
priuilegij
circa Al-
taria.*

*Quid de Of-
ficiis pro-
priis?* 23 Aduerte tertio. P. Bordonum re-
sol. 20. q. 22. n. 26. docere, inter Religio-
nes communicari etiam priuilegia circa
Officia particularia, non quidem ea,
quæ sunt de Sanctis Ordinibus, sed alia de
fests communibus. Vnde dicendū esset,
alias Religiones recitare posse Officiū
Corporis Christi, & Immaculatæ Con-
ceptionis in feriis quintis, & Sabbatis,
festo nouem Lectiorum, non impeditis,
vt recitant ex priuilegio Fratres Mino-
res, & similia. Sed tu cogita, par. 6. tr. 8.
res. 14. Per communionem priuilegiorū
concessam Fratribus, possunt alij semel
absoluti a Confessario eiusdem obserua-
tiæ, ab omnibus peccatis, & ab irregula-
ritatibus, excepta mutilatione, & homici-
dio, non autem Iesuitæ. Suarez par. 9.
tr. 8. res. 5.

*Per com-
munionem
possunt ab-
solui semel
in casibus re-
seruatis.*

45 quia nimirum non comprehendun-
tur in Tridentino sess. 23. cap. 15. Et ita
tenet Sancius disp. 49. num. 18. quamuis
praxis sit in contrarium par. 3. tract. 2. res.
30. Item in Confessione explicata tenen-
tur circumstantiam professionis: pecca-
ta enim illorum carnalia, sunt sacrilegia.
Mora lib. 2. cap. 2. §. 23. numero 6. Ibid. §.
Ex his. Et filij ipsorum ex copula forni-
cariæ sunt sacrilegi. Et si ipsi dimittunt
temerariè Crucem, peccant mortaliter,
& contrahunt excommunicationem
Clem. VIII. vnde & esse possunt apostata
ræ, sicut alij Religiosi habitum dimit-
tentes, vt idem Mora ibid. num. 7. Et c. 1.
§. 6. numero 5. Ibidem §. Secundò, & §.
Tertiò.

*Peneturq;
explicare
circumstan-
tiã profes-
sionis.
Ipsorū filij
ex fornicatione
sunt sacrilegi.
Et si habitum
dimittunt, incur-
runt censuram.*

5 Item non possunt ad aliam Religio-
nem transire absque licentia Magni
Magistri. Mora §. 6. cit. Ibid. §. Quariò.
Qui etiam tenet, dictos Equites totum,
quod ipsis superest de congrua susten-
tatione, teneri in vsusprios expendere,
quia sunt adstricti voto paupertatis, &
redditus Commendarum sunt Ecclesia-
stici. Sed ipse existimo cum Hurtado in
2. 2. disput. 160. sect. 7. §. 19. & 120. expen-
dere posse ad libitum, ac si essent saecu-
lares: quia paupertatem ipsorum sic in-
terpretata est [Prælati scientibus, &
non contradicentibus] consuetudo: &
redditus Commendarum dantur illis
titulo laico: vnde nec sunt materia si-
monia, vt dicemus V. Simonia, numero nere.
4 Nec obstat morus Pij Quinti reuo-
cans illis facultatem ita de dictis bo-
nis disponendi: nam in primis solum
reuoCAT facultatem ex priuilegio, non
ex consuetudine: deinde non fuit
vsus receptus, nisi apud Commendata-
rios S. Iohannis, & tandem reuocatus
fuit à Gregorio XIII. Sanchez in sum-
tom. lib. 7. cap. 8. num. 30. qui bene addit,
eos institnere posse maioratum, tam de
bonis patrimonialibus, quàm Cōme-
darum par. 1. tr. 15. resolut. 34. Et par. 3.
tract. 3. resolut. 129. Et tr. 14. resolut. 94. Vnde
meretricis, turpem à dictis Equitibus
mercedem obtinentes, cum eis luden-
tes, ad restitutionem minimè tenentur.

*Non possunt
ad aliam Re-
ligionem
transire abs-
que licentia
M. Magi-
stri.
Possunt ta-
men de bo-
nis cōmen-
darum in-
disponere.*

*Et maioratum
insti-
tuere.
Et meretrici-
ces eorum
non tenen-
tur restituere
quasi iura.*

RELIGIOSI MILITES.

*Equites, S.
Iohannis, S.
Iacobi, & si
miles sunt
verè Reli-
giosi.* **R**eligiosi milites Equites S. Iohan-
nis (& secundum Ricciū tom. 4. resolut. 177. num. 3. etiam illi, qui portant
signum T. seu mediam crucem albam,
par. 3. tr. 1. res. 51.) S. Iacobi, Alcantaræ,
Calatrava, & Montesa, sunt verè Reli-
giosi. emittunt enim promissionem tri-
um votorum in manibus Prælatorum
in Religionibus approbatis à Summo
Pontifice, par. 3. tr. 2. res. 30. par. 4. tr. 1. res.
86. par. 1. tr. 4. res. 13. Et alibi passim. Idem dic-
de Equitibus Sancti Gregorij, & Sancti
Lazari, ibid. Et par. 3. tr. 1. res. 61. Secus de
Equitibus Aurei velletis, Sancti Mi-
chaëlis, Anunciacionis, Delabanda, a-
liisque aliorum Ordinum absque Sedis
Apostolicæ auctoritate et eorum par.
4. tr. 1. resolutione 36. in fine. Illi ergo om-
nes gaudent priuilegiis fori. (Vide V.
Immunitas Ecclesiastica, numero 23.)
canonis (Vide V. Excommunic. numero
2.) & Gabellarum [Vide V. Gabell. nu-
mero 11.]
2 Consequenter etiam tales Religiosi
confiteri possunt Sacerdoti idoneo, non
approbato ab Episcopo, vt de Regu-
laribus dictum est. V. Prælati; numero

*Gaudent
immunitate.*

*Et confiteri
possunt sim-
plici Sacer-
doti.*

res. 4. cit. 5. Ex his. Quæ omnia confirmantur ex Bulla Clem. VIII. de largitione munerum, in qua aliis Religiosis munera præbere prohibitis, Equites expressè excipiuntur: unde & corroboratur, quod initio diximus, eos verè esse Religiosos, alioqui enim excipi non debuissent. par. 1. tr. 6. ref. 23.

Per professionem Religionis S. Ioannis dissoluitur matrimonium

4 Denique per professionem Equitum S. Ioannis dissoluitur matrimonium rarum. D.D. communiter contra Sotum in 4. d. 27. q. 1. art. 4. par. 3. tr. 2. ref. 30. S. Quinto. Unde, vxore Monialium habitu assumente, & licet iuuenis, potest habitum D. Ioannis assumere. Sic tenet, & de praxi testatur Pontius lib. 9. c. 12. n. 3.

Et impletur votum Religionis absque alia professione

contra Sanchez l. 7. disp. 32. n. 4. par. 4. tr. 4. ref. 73. Non delinam. Et qui votum Religionis emisisset absque alia professione, satisfaceret, per ingressum huius Religionis, vt probabiliter. Cædo de paup. relig. dub. 10. n. 6. & Pontius de impend. causa 27. q. 2. 5. 4. id extendit ad Religionem S. Iacobi par. 2. tr. 16. ref. 37. Per professionem verò S. Iacobi, & aliarum Religionum militarium, matrimonium rarum non dissoluitur, non quod sit solemnitas, sed quia Summus Pontifex præscribendo, modum eius & formam, minuit solemnitatem. Moral. 2. c. 1. §. 19. n. 18. par. 3. tr. 2. ref. 30. S. Quinto.

Et quicunque equites confitentur, & communicantur publice

5 Nota hic, Religiosos equites ad confessionem, & communicandum publicè accedere, vt late probat Sancius disp. 45. n. 3. Vbi n. 6. idem docet de omnibus laicis, quod tamen intelligendum foret, cessante scandalo, quod raro deficit. par. 3. tr. 2. ref. 30. in fine.

RELIGIÆ

Reliquiæ non approbatur

1 Reliquiæ non possunt adorari & venerationi exponi absque approbatione. Quid tamen in hoc faciendum, vide V. Episcopi iurisdictione in Reliquiis. Aduerte verò cum Palao tom. 2. tract. 8. disp. 1. punct. 6. num. 11. non esse illicitum, proponere adorationi Cru-

cem ornatam variis reliquiis non approbatis, tum quia sic vsus obtinuit, tum quia in tali casu non reliquiæ, sed crux adoranda proponitur, & si quis eas adorat, hoc erit per accidens, & pertinet ad cultum priuatum, contra Bonac. disp. 3. de ador. quasi. 1. punct. 4. n. 6. part. 5. tr. 5. ref. 35. §. Notandum. Item reliquias approbatas exponere videndas & tangendas in die festo, animo colligendi elemosynas, regulariter non est mortale. p. 10. tr. 16. ref. 73. Princeps in bello non potest reliquias capere & distrahere. Idem. resolut. 74. An reliquiæ alienari possint sine solemnitatibus, vide V. Prælati num. 28.

RESERVATA

1 De reservatione casuum dictum est V. Casus reservati. Et de reservatione absolutiōe V. Absoluere à darent. reservatis, & aliquid V. Pœnitens.

2 Casus reservati à quocumque prælato, de licentia Papæ absolui possunt, eo inconsulto. p. 10. tr. 12. ref. 18. Reservata in bulla Cœnæ, vel Episcopo absolui non possunt à regularibus. p. 10. tr. 13. ref. 12. Casibus & censuris Episcopalis subsunt Moniales. Quæ si exemptæ sunt, non potest Episcopus reservare sibi casus circa illarum clausuram. lb. ref. 52.

3 Casus reservati Episcopo per statutum, eo mortuo, adhuc permanent, ac si reservatio est personalis, eo mortuo, expirat, vt ex Piaficio retulimus V. Casus, numero 12. & sic tenet communis opinio. Et quidem reservatio facta in mandatis visitationum tam Episcopi quam Prælati Regularis, siue cum excommunicatione, siue sine, censetur personalis, & mortuo Episcopo, vel manus à munere amouente Prælato, expirat. Quod tamen intellige quoad crimina commissa post mortem Episcopi, & non quoad commissa tempore reservationis. Fagundes parte 2. libro 8. capit. numero 30. par. 6. tr. 6. ref. 41.

4 Peccat Prælati Regularis,

non

An absolui non solum contra charitatem, sed etiam
possint, li- contra iustitiam, negando facultatem
centia peti- Confessario, absolvendi aliquod refer-
ta, & non varum, si ex licentia negata timeretur
obtentio? grave aliquod subditi detrimentum,
etiam ex eius fragilitate, aut dultitia.
Lugo de sacram. poenit. disputatio 20.
sect. 10. §. 4. contra Suarez tomo 4. dispu-
tatione 30. sect. 4. numero 7. & 8. Et in
tali casu Confessarius potest nihilomi-
nus poenitentem pro illa vice absolvere,
licentia petita, & non obtrata, vt dixi-
mus V. Absolvere, numero 12. sic decla-
rante Paulo V. vt docet Texeda tomo 2.
libr. 3. tractat. 31. §. 4. contr. 20. numero 129.
& alii. Vt autem Confessarius pruden-
ter iudicet, facultatem concedendam
esse, ait Suarez sufficere, quod nulla ra-
tio suadeat esse negandam, & si aliqua
ratio negandam suaderet, & nihilomi-
nus poenitens nullo modo veller supe-
riorem adire, tunc negari non posset li-
centia; quia, cum reservatio instituta sit
in medicina, non debet nocere subie-
cto. Et quamvis in tali casu poenitens
non videatur rite dispositus, quippe
qui, nullo metu prohibente, nollit ad
superiorem accedere, virgente Confessi-
onis precepto: totum id nihilominus
infirmis esset, & compassione di-
gnum, vt illud indicat praxis Pralato-
rum, & ipsius Summi Pontificis, qui
propterea saepe concedit per lubbilza, &
Bullas facultatem eligendi Confessa-
rium pro quorumvis casuum reserva-
tione. Saepe etiam poenitens nondum
decrevit preceptum violare, sed vacil-
lat & ideo a Pralato sustineri debet
cadat. Et si decrevit, facultas illi sa-
lubris erit, quia sublata difficultate, fa-
cilius, & suavius ad dolorem, & propo-
situm disponetur, ad quod iuvare illum
debet Confessarius, & sufficere dolorem
habere generalem, de omnibus pecca-
tis commissis. Quae omnia docet Lu-
go ubi supr. numero 219. contra Fagun-
dez in decal. tomo 1. lib. 1. capite 43. nume-
ro 19. An absolui possint reservata ex
praesumpta superioris facultate cum
rati habitatione de futuro, vide V. Ratiha-
bitio, 110.

3 An ignorans, peccatum esse refer-
vatum, reservationem incurrat, vide V. Et quid si
dubium sit,
Ignorantia numero 8. An bona fide pec-
catum reservatum non habenti faculta-
tem confitens, remaneat absolutus, an peccatū
reservatū
vide V. Poenitens, numero 1. Petest Si-
misi?
quis confessus sit haeresim, v. gr. dubiam
simplici Confessario, a quo propter du-
bium absolutus fuit, compesto deinde,
quod peccatum certe commiserit,
remanetne absolutus? an debet pro
absolutione superiorem adire? Respon-
det Lugo de sacram. poenit. disputat. 20.
sect. 1. numero 20 se satis probabile exi-
stimare, quod talis remaneat absolutus,
nec aliam habeat obligationem, & ar-
gumentatur a simili, nam Sanchez in
sum. tom. 1. libro 4. cap. 44. numero 10. di-
cit, quod si simplex Confessarius dispen-
savit in voto reservato dubio, dispensa-
tio tener, etiam si postea votum compe-
riatur esse certum; sic exigente reſta Ec-
clesiae gubernatione. p. 617. c. 10. §. 4. Ad
secundum.

4 Peresiterum: An poenitens, qui
Aut si quis
data opera extra diocesim pergeret, in accedere
qua aliquod crimen non esset reserva- in diocce-
tum, vt ab illo absolveretur per simpli- sim, ubi no-
cem Sacerdotem, recte absolvarur? Re- essent refer-
ctē responderet Bauny. part. tractat. 4. vata
quasi. 8. dub. 5. quia dum eò pergit, habet
ius confitendi confessariis illius diocce-
sis, secundum iura, & dispositionem il-
lius Synodi. Contrarium tenet Zambel-
lus V. casus numero 26. ex sacra Congreg.
die 19. Novemb. 1616. part. 6. tractat. 7. re-
solutione 57.

R E S I D E N T I A.

1 Residentiam Episcopi non esse de An residen-
iure divino docuerunt Gatarin. tia Episco-
& Campegius, Alfonso Salmeron, & pisti de iu-
Andreas Gerunda. Sed communis sen- ro divinos
tentia Theologorum contrarium do-
cet. Ita Franciscus Torrens, Barto-
lomaeus Carranza, & Iacobus Nadan-
te. Et stando in hac opinione non dis-
pensat Papa in iure naturali praescriptivo
per

per se spectato: sed in materia eius mutando illam, quatenus etiam pendet ex voluntate humana, qua mutatione facta, ipsum naturale præceptum cessat per se obligare, quia illa obligatio restituendi non insurgit nisi mediante pacto, & vinculo inter Episcopum, & Ecclesiam: hoc autem pactum humana voluntate contrahitur, & idè ex hac parte mutabile est, saltem per potestatem publicam. *C. inter corporalia, de translat. Episcoporum* & idè per eandem relaxari potest, & consequenter etiam naturalis obligatio, quæ ex illo nascitur potest, vel mutari, vel auferri. Potestas autem publica in hoc casu est Pontifex Summus, qui habet in illa Ecclesia excellentiorem potestatem. Quando autem Pontifex dispensat in residentia, ipse statuit, quomodo pro tali tempore illi Ecclesie providendum sit. *Suarez lib. 2. de Legibus capite 4. num. 22. Basilii Pontius, Merola, & alii p. 10. tractat. 14. resol. 66.*

Potest abesse per tres menses.

2 Episcopus potest abesse à sua Diocesi per tres menses cum causa, vel sine illa. Ita Arca Vitalis, & Paulus Squillante, quamvis contrarium senserit Viguierius. Transactis verd tribus mensibus, posse etiam per octo, vel decem dies abesse absque culpa mortali censet Arca Vitalis, quia est parua materia. Ac oppositum Pasqualigus *part. 10. tract. 14. resol. 87.*

RESTITVERE QVIS TENEATUR.

Restituere quid sit?

Et que in restitutionse consideranda?

1 **R**estituere, seu restitutio, est actus iustitiæ commutativæ, quo unicuique redditur, quod ab eo ablatum est, vel acceptum. Ad restitutionem pertinentia ferè novem sunt, his carminibus comprehensa.

Quid, quis, restituat, cui, quantum, quomodo, quando.

Ordino, quo, ve loco, qua causa excuset iniquum.

Primò igitur videbimus qui restituere

teneatur: mox qui non teneatur, seu excusetur, & deinde quid restituendum sit, cui, quantum, & c. suo ordine. Porro restitutionis radices tres ferè sunt: iniusta actio, seu omnis actio contra iustitiam: res accepta, & contractus. Videamus ergo primò.

RESTITVERE QVIS TENEATUR
Ex iniusta actione.

1 **A**ctiones iniustæ, ex quibus restituendi nascitur obligatio hæ sunt: Bellum iniustum, de quo *V. Pugna: furtum*, seu acceptio iniusta rei alienæ inuito dominio: iniqua item rei alienæ retentio: acceptio rei alienæ per contractum iniquum: impedimentum, seu obex, ne alius bona acquirat iuste: homicidium, stuprum, & omnia alia offensa in bonis vitæ & fortunæ, nam de restitutione famæ diximus *V. Detractio*. Aliqua hic dicenda sunt: primò, de impediendo bonum alterius, mox de homicida, & stuprante: & tandem de cooperantibus iniuqæ actioni. De furto enim, & iniusta retentione, dictum est *V. Furtum*, & de iniquo contractu dicemus infra.

2 Itaque circa impediendum alicui consecutionem alicuius rei, sic prima regula, & si quis impedit proximum à consecutione alicuius rei ad quam habebatur, actione mala contra iustitiam, puta vi, fraude, mendaciis, dolo, tenetur ad restitutionem: si verd id fiat actione mala contra charitatem vel aliam virtutem, puta precibus, exhortationibus, pollicitationibus, etiam ex odio alterius, non tenetur. Racio discriminis est, quia vi & fraude violatur libertas collatoris, in qua ius conditionale alterius situm erat: precibus & blanditiis nõ itè. *Lesius l. 2. c. 11. dub. 10. n. 123. & alii communiter, contra Caietanum in 2. 2. quest. 62. art. 2. p. 3. et. res. 54. & 11. 6. res. 33. & 34.*

3 Ex quibus pro praxi inferes cum

Fieri debet restitutio ex iniuqæ actione, puta iniusto bello, Furto, Vjura, Impediens boni. Homicidio, Stupro, &c.

Et quidem impediens bonum alterius ad restitutionem tenetur, si adhibent vim, fraudem: Secus si precibus, & blanditiis.

Corollariis dictis.

dictis DD. quod si quis impediatur, ne a-
 vus instituat heredem nepotem filium
 spurium (quod secluso intuitu filii spurii,
 facere posse, suppono cum Vasquez &
 aliis) vel ne quis instituat alium hære-
 dem, vel legatarium, vel iam institutum
 revocari curet, item si impediatur ne quis
 det pauperi elemosynam, ne benefi-
 cium vel officium alteri conferat, qui
 dignus sit, vel dignior, ut conferat alteri
 digno, & similia: si id faciat vi aut dolo,
 tenetur ad restitutionem, si solis preci-
 bus & blanditiis, non item. Immo
 non quæcumque iniuria obligat ad res-
 titutionem, sed illa solum, quæ infer-
 tur in ipsa rei consecutione, proximè &
 immediatè. Nam si v.g. Ioannes præ-
 occupans, & aperiens litteras Petri, scri-
 bentis ad Paulum Romam, vacare benefi-
 cium in mensè Pontificis, illum præ-
 veniat, & impeteret sibi beneficium, non
 tenetur ad restitutionem, quia totum iam
 commisit in aperitione litterarum, non
 in consecutione beneficii. (Idem que
 probabiliter dicendum putat Lesius
*capit. 2. dub. 5. numero 34. de paupere, qui
 cum maneat ad ostium divitis expe-
 ctando elemosynam, adveniendi alteri
 pauperi dicat, elemosynam iam datam
 esse. part. 3. tractat. 8. resolutione 21. in fi-
 ne. Secus, si dicat diviti, Petrum v.g.
 non esse pauperem part. 3. tractat. 6. reso-
 lutione 33 § Non d.) limitat tamen Syl-
 vius in 2. 2. quæst. 62. artic. 2. quæst. 15. con-
 clus. 1. supradictam doctrinam, ut pro-
 cedat solum in bonis ordinatis ad com-
 modum publicum, qualia sunt benefi-
 cia, officia, &c. quæ nimirum in Ecclē-
 sia & Reipublica bonum sunt institu-
 ta, minime verò in bonis ordinatis prin-
 cipaliter in bonum singulorum, ut sunt
 ætaria publica, montes pietatis, piæ fun-
 dationes, &c. in his, dicitur quia singuli ha-
 bent ius aliquod, ob quod sibi debeat
 sua pars, impediens aliquem ab eius con-
 secutione, etiam per preces & munera,
 tenetur ad restitutionem. *resolut. 33. cir. §.
 Hinc. vsque in finem:**

4 Secunda regula. Impediens fiseum
 vel alium à consecutione pœnæ pecu-

niaria ex delicto, impediendo senten-
 tiam, etiam fraude & mendaciis, non
 tenetur ad restitutionem; quia pœna
 non debetur ante sententiam, quare
 qui sententiam impedit, impedit qui-
 dem ne ille acquiritur, non tamen vio-
 latur ius acquisitum. *Less. cap. 12. dub. 18.
 num. 134. & alii communiter, contra
 Molinam to. 1. tr. 2. disp. 95. n. 35. par. 3. tr. 6
 ref. 35. & olim part. 1. tr. 10. ref. 23. §. Idem.
 Idque probabiliter procedere puto et-
 iam in pœna conventionali, nam nisi a-
 liud exprimitur, intentio contrahe-
 ntium videtur esse, quod non debeat sol-
 vi, nisi post sententiam. Et ita docet
 Sanchez de matr. 10. 1. lib. 1. disp. 37. num. 4.
 contra Regium. *cas. 43. n. 14. par. 1. tr. 8. ref.
 29. Et tr. 10. ref. 23 in fine, Et p. 3. tr. 6. ref. 35
 in fine.**

5 Ex qua regula pro praxi inferes cū
 Lesio ubi sup. primò, Hæreticum, qui
 fraude & mendaciis se defendit, non te-
 netur sua bona tribuere fisco, cui appli-
 canda aliàs forent. Secundò, adulteram,
 quæ per fraudem similiter se defende-
 ret, aut falsis testibus adulterum proba-
 ret virum, non tenetur restituere viro do-
 tem, quam ipso iure acquisivisset: quid-
 quid asserat Layman lib. 3. sect. 5. tract. 2.
*cap. 7. num. 4. sed solum expensas, quas
 vir impendisset in lite. resol. 35. cir. §. Ex
 quibus. Et §. Secundò. Vnde nec solvete et
 tenetur pecuniam acquisitam ex adul-
 terio Gratius tom. 1. lib. 5. conf. 2. contra
 Molinam to. 1. tr. 2. disp. 94. part. 2. tra. 17.
 ref. 7. Sed circa pœnam pecuniariam,
 vide infra.*

7 Tertio, testes falsos, impediens
 sententiam; vel alios impediens ali-
 quam denunciationem legitimam, vel
 ne delinquens veniat ad manus iustitiæ,
 & occultantes aut fugere facientes of-
 ficiales tempore syndicatus, non teneri
 ad restitutionem pœnæ supradictis im-
 ponendæ Navarra de rest. lib. 3. cap. 5. n. 13.
*par. 3. tr. 6. ref. 35. à §. Septimò. Et satis de
 impediens.*

8 ALIA iniusta actio obligatio-
 nem restitutionis afferens est homici-
 dium, mutilatio, stuprum, vel alio dam-
 nificatio non

cienda est
 restitutio
 pœna pecu-
 niaria, ex
 eo, quod
 quis ob e-
 ius acqui-
 sitionem
 fiseum, vel
 alium im-
 pedivit.

Corollaria

Homicidium

tenetur ad
 restitutio-
 nem dam-
 nificatio non

nificatio in bonis corporis, vel fortunæ. Nam homicida tenetur hæredibus occisi restituere id, quod dicemus infra *verb. Restitui quid*. nimirum damnum temporale ex homicidio, vel etiam mutilatione aut deformatione secutum: minimè vero pro ipsa occisione, &c. &

Non tam pro ipsa vita hominis liberi. *l. fin. ff. de his, qui occiderint, vel de iocerint.* Lex hæc loquitur, si quadrupes paup. sec. dicitur, dicitur, liberum corpus nullam æstimationem recipere, ac proinde

Pro alapis inflis. Et pro homicidio alieno. *Pro alapis inflis.* Et idem dicitur de alapis & fustigationibus. Secus si occidatur servus vel animal; vel etiam deturberetur, ita ut minus valeat. Sicut etiam si deturberetur mulier nubilis, ita ut ad matrimonium ampliori egeat dote: nam in his casibus tenetur ad restitutionem, Lesius *cap. 9. dub. 2. 3. numero 141.* & alii, quamvis in contraria sententia sint D. Thomas & Scotus *part. 3. tractat. 6. resolutione 53.* S. *Notandum est.* Et *part. 5. tractat. 4. resolutione 54.* Adverte hic, quod pro homicidio facto à servo, & damno illato ab animali tenetur dominus, si sit in culpa. Si vero culpam non habet, ante sententiam ad nihil tenetur: quia *l. si ser. vni. ff. de nox. action. & cap. si culpa, de iniur. & damno dato.* videntur pertinere solum ad forum externum, ut docet Navarra *lib. 2. cap. 1. n. 38.* Et Malderus *in 2. tr. 3. c. 2. dub. 5. notat,* dominum abscondere posse servum, vel animal, ne ante sententiam capiatur. *par. 5. tr. 4. res. 52.*

Val proprio inculpabili. *9* Nemo vero tenetur aliquid restituere pro homicidio involuntario & inculpabili, seu iusto. Vnde qui licitè in ualorem occidit iuxta dicta *verb. Occidere in ualorem*, si aut non sit irregularis, ita nec restitutioni obnoxius. Et generaliter ex homicidio casuali nunquam obligationem restitutionis oritur, ait Lesius *dub. 15.* nisi causa data sit efficax, & mors ex illa præcisè secuta sit. Vnde si in primis infligat vulnus non lethale, sive quod de solo curari aptum sit, sive quod patiens diligens sit, & medici adfuerint, mors autem sequatur ex negligencia

medici, vel incurtia infirmi, non tenetur ad restitutionem. Secus si in eo loco non adsint medici, & læsus totam diligentiam adhibuit; nam in his circumstantiis vulnus fuit lethale. Item si des operam rei sive licitæ sive illicitæ, sed sufficientem cautionem adhibeas, ne aliquid inde proximo damnum sequatur, si deinde casu mors alicuius secuta sit, non tibi imputanda erit: quia prævia diligentia abstergit omnem voluntarium à causa. Hinc clericos chirurgos & venatores, si post debitam diligentiam hominem casu interimant, ad nihil tenentur: immò nec si interveniat culpa levissima, aut levis, sed solum si lata, ait Lesius *part. 5. tractat. 4. resolutione 46.* Homicida in duello, tenetur ad restitutionem, si provocavit. Secus si ambo se provocaverunt: quia tunc adest pactum implicitum, quod occisor ad nihil tenetur, & multò minus si provocatus fuit: quia volenti non fit iniuria. *Rebellius part. 1. lib. 3. quest. 12. numero 8.* Et *9. contra Peregrinum de duello quest. 1. 9. num. 4. part. 3. tractat. 6. resolut. 53. in fine.* Et *part. 5. tra. 4. resolut. 50.*

10 Mutilans membrum servi sui, non videtur teneri ad restitutionem, ut docet Filliuc. *com. 2. tractat. 28. part. 2. cap. servus ad 4. numero 72.* Cum damnum illatum spectet solum ad Dominum. Azoratur, tamen probabilior em cenfer affirmativam sententiam, & consequenter obligari Dominum ad dimittendum servum liberam. Ego utramque sententiam tamquam probabilem complector. *par. 8. tr. 7. res. 45.*

11 Stuprator ad restitutionem tenetur pro damno emergente puellæ, aut parentibus, si vim intulit. Secus si solum precibus & blanditiis. Aliquando vero tenetur etiam ducere in uxorem. Vide *vim. verb. Stuprum.* Sunt & alia iniusta actiones restitutionis onus trahentes, quas vide apud alios. Cæterum

12 Pro iniusta actione non solum re, sed etiam actione tenetur causa principalis, sed etiam concussa, quæ his verbis continentur.

Justo,

ad resti-
tutionem
etiam con-
causa.

*Iussio, consilium, consensus, palpo, recur-
sus,*

*Participans, mutus, non obstant, non ma-
nifestans.*

Quorum etiam explicacionem invenies apud alios. Hic aliqua solum dicemus circa consulentem, participantem, & duos ultimos.

*Ut consi-
lent.*
*Si quidem
consilium
sit causa
damni, se-
cundum to-
tam substi-
tiam.*

13 Consulens igitur damnum alterius, tunc ad restitutionem tenetur, quando damnum secundum substantiam omnino ex eius consilio securum sit. Secus si iam determinatum fuerit securum, & consilium solum concurrat ad modum, vel circumstantiam loci, temporis, &c. (ut si ascendenti per fenestram scalam teneas alias ascensuro vel in asportando furto suppetias feras, quod tamen sine te commississet, &c. ut ait Laymann lib. 2. sect. 5. tractat. 2. cap. 5. numero 7. part. 3. tractat. 5. resolut. 47. in fine, & resolut. 84. §. Sed ex his.)

*Vel aliquo
excessum.*

Quod si parato furari minus, consulueris furari plus, teneris ad restitutionem illius excessus. Leslius cap. 13. dub. 2. numero 8. part. 3. tractat. 5. resolutione 23. 47. & 84. §. Notandum est etiam. Si autem determinato furari plus, consulas furari minus: vel parato furari a paupere consulans furari a divite, cum aliter ab iniquo proposito avertere non possis, ad nihil teneris. Vide verb. Peccato cooperari. nu. 16. & verb. Scandalum n. 5.

*Aliquis ve-
ro, si ante
damnum co-
illacum co-
siliu re-
vocassent,
liberant il-
lum ab onere
restituendi.*

Potest consulens damnum alterius, secundum aliquos non solvitur ab onere restitutionis per solum revocationem consilii, sicut mandans per solum revocationem mandati, aate effectum securum. Secundum alios salvatur, si erit etiam ab irregularitate ob consilium homicidii, ut dictum est verb. Irregularitas, num. 45. part. 2. tractat. 16. resolutione 15. & part. 3. tractat. 5. resolut. 83. Et Faustus in spec. disputat. 4. quest. 72. & alii docent, quod si consilii revocatio non prodest, consulens lege iustitiae monere debeat damnificandum secreto modo, ut sibi caveat. Ego vero cum Salonio in 2. 2. quest. 62. art. 7. controverf. 6. existimo, hanc obligationem esse solius charitatis. part. 2. tractat. 16. resolutione

Summa Diana.

16 & absolutius part. 5. tractat. 4. resolutione 64.

14 In dubio, an damnum tertii ex suo consilio securum sit, tenetur consulens restituere: quia possessio stat pro obligatione, consilium enim supponitur certum, & damnificatio similiter: unde presumptio est contra ipsam, & in foro externo ipsi incumbit probare, quod damnum non sit securum ex suo consilio. Ita Merolla tom. 1. disputat. 3. cap. 3. coroll. 6. numero 41. & 44. ubi tenet, teneri restituere totum damnum. Sed de hoc infra verb. Restitui. num. 28. Ego vero, si restituere nollet, non eum damnarem: quia Villalobos tom. 1. tractat. 1. diff. 20. num. 9. & alii probabiliter illum excusant. & Stroverdotff in 2. 2. quest. 62. art. 8. disput. 2. in tali dubio excusat etiam mandantem. Et videtur favere D. Thomasi art. 7. dum ait: Tunc solum tenetur consulens, cum probabiliter estimari potest, quod ab eo actio iniusta sit subsecuta. Ratio autem est, quia odia restringi debent, & in dubiis meliore est conditio possidentis. In opposita autem sententia Henriquez lib. 1. 4. cap. 16. num. 3. ait sufficere, quod fur, vel homicida dicat, se non ob consilium ipsius furtum vel homicidium commisisse, ut ab onere restitutionis immunis sit. Sanchez vero in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 10. num. 44. id solum admittit, quando talis reus esset alius fide dignus, vel alia coniectura concurrerent. part. 3. tract. 5. resolutione 84. & part. 4. tract. 3. resolut. 28. Nomine consulentis venit etiam Parlamentarius, qui quando nam ob iniustum suffragium restituere teneatur, vide verb. Parlamentum.

*Sicut etiam
in dubio,
an damnum
ex suo con-
silio sit se-
curum.*

15 Participans dicitur, quia iuvat alterius damnificationem, & tunc ad restitutionem tenetur, quando absque eius cooperatione damnum non fuisset securum. Unde, si homicidium, vel incendium non fieret, nisi altero homine, vel domum signante, signans scienter & liberè, tenetur ad restitutionem. Participans si timore mortis inductus, ut ait Rodriguez in sum. to. 1. c. 21. n. 16. part. 5. tr. 4. res. 63.

*Tenetur i-
tem parti-
cipans, abs-
que cuius
cooperatio-
ne damnum
non infer-
retur.*

Ggggg

16 Si-

De falsis testibus.

16 **¶** Similiter testes falsi, suo iniquo testimonio damnum alteri inferentes, tenentur ad restitutionem. **¶** Secus si falsum iuraverint ignoranter, aut inadvertenter, vel ex inculpabili (saltem mortiferè) obligatione, ut ait Cicer. in 2. 2. *quæst. 74. art. 4.* Aut si absque eorum testimonio damnum iam sufficienter (ut potè per sufficientem priorum testimonium numerum) illatum esset, ut ait Picigianus in *pract. de test. cap. 6* & nos simili supra numero 12. *part. 3. tractat. 5. resol. 105.*

Item non obstantibus & non manifestans damnum proximi ex iustitia tenentur.

17 Non obstantibus & non manifestans damnum proximi ex iustitia tenentur. **¶** Item non manifestans, cum impedit, aut manifestare tenentur. **¶** Tenentur etiam famuli domestici in ordine ad furtum extraneorum, quia eo ipso, quod domesticus fuerit, domum aliquo modo custodire, & ab iniuriis extraneorum defendere tenentur. **¶** In ordine vero ad furtum cõfamulorum, ille solus tenetur, cui penes custodia specialiter est commissa, secundum Laymann. *lib. 3. sect. 5. tractat. 2. cap. 5. numero 7. part. 1. tractat. 6. resol. 6.* Alii vero, qui non ex iustitia, sed tantum ex charitate, impedit, vel manifestare proximo damnum tenentur, non tenentur in defectu ad restitutionem, etiam si a fure aliquid accipiant, ut taceant, si id, quod accipiunt, non sit pars furti. **¶** Navarrus *cap. 17. num. 21.* Quod Navarra numero 132. bene limitat, nisi is, qui accipit, sua promissione expressa, vel tacita furem à furti aliàs cessaturum reddat animosorem; nam in tali casu tenentur tamquam participans. *part. 3. tractat. 5. resol. 54. §.* Nota, notandum est, & tractat. 6. resol. 58. & *part. 4. tract. 4. resol. 64. §.* Nota etiam.

Non tamen testes ob negatam reificationem, & fugam.

18 Ex quo eodem principio, contra Valentiam tractat. 3. disputat. 5. *quæst. 14. punct. 1.* docet Tannerus in 2. 2. *disputat. 4. quæst. 6. dub. 2. numero 79.* testem quantum vis citatum & intimatum à iudice ad restituendum, ob solam negatam reificationem & fugam, non teneri re-

stituere damnum parti secutum: quia non errò constat, talem ex officio si ve ex iustitia, teneri ad procurandum bonum, vel impediendum damnum partis aëtrici. *part. 3. tract. 5. resol. 54. in fine.* Et Raynaudus *de monit. part. 1. cap. 3. quæst. 74.* idem contra Avilam *part. 2. c. 5. disput. 4. dub. 3. concl. 8.* & alios communiter, dici posse putat de non revelantibus ex vi monitorii, non solum si ante promulgatum monitorium se malitiosè subducunt, sed etiam si post promulgationem non revelant, quamvis alioqui peccent contra obedientiam & charitatem. *part. 5. tract. 13. res. 68.*

19 Damnum vero securum fisco, vel patri laico, ob non iustitiam reo pœnam pecuniariam, non tenetur restituere, in primis, testis si ve testimonium negans, si ve diximus *num. 18.* si ve falsum testimonium dicens in favorem rei: & multò minus ipse reus, si legitime interrogatus, si ve negat delictum, si ve pœna arbitraria sit, si ve sit taxa, ut bene Vasquez in 1. 2. *disp. iur. 175. cap. 32.* licet probabile sit, ad taxam teneri, ut docet Laymann *cap. 7. num. 4. part. 3. tractat. 5. resol. 52. part. 4. tract. 4. resol. 65.* Deinde nec custodes portarum aut sylvarum, &c. non manifestantes eos, qui merces, aut ligna asportant, & c. nec publici æstimatores vulgè *maestri di piazza*, non denunciantes eos, qui res carius vendunt, vel falsis vuntur ponderibus aut mensuris, ut ait Lesius *lib. 2. cap. 13. dub. 10. num. 73.* contra Valerum, *ver. restitutio. diss. 39. part. 3. tract. 5. resol. 54. & tract. 6. res. 31. §.* Quarto & Quinto. Denique nec iudex ad talem pœnam, prout de iure, non damnans, ut probabiliter Tannerus *num. 18.* contra Layman. *cap. 5. num. 7.* & in specie de Inquisitore iniuste hæreticum non damnante, cuius bona confiscanda erant. *Moura de sensal. sect. 3. c. 1. num. 35. part. 4. tractat. 6. resol. 108. part. 3. tractat. 5. res. 52. §.* Notandum, & tract. 6. resol. 35. §. Tercio. Et horum omnium ratio est: quia hi omnes in his casibus non delinquent contra iustitiam commutativam, sed contra legalem: quia nimirum reus & testes verum

Et quoad pœnam pecuniariam, non tenetur restituere, in primis, testis si ve testimonium negans, si ve diximus num. 18. si ve falsum testimonium dicens in favorem rei: & multò minus ipse reus, si legitime interrogatus, si ve negat delictum, si ve pœna arbitraria sit, si ve sit taxa, ut bene Vasquez in 1. 2. disp. iur. 175. cap. 32. licet probabile sit, ad taxam teneri, ut docet Laymann cap. 7. num. 4. part. 3. tractat. 5. resol. 52. part. 4. tract. 4. resol. 65. Deinde nec custodes portarum aut sylvarum, &c. non manifestantes eos, qui merces, aut ligna asportant, & c. nec publici æstimatores vulgè maestri di piazza, non denunciantes eos, qui res carius vendunt, vel falsis vuntur ponderibus aut mensuris, ut ait Lesius lib. 2. cap. 13. dub. 10. num. 73. contra Valerum, ver. restitutio. diss. 39. part. 3. tract. 5. resol. 54. & tract. 6. res. 31. §. Quarto & Quinto. Denique nec iudex ad talem pœnam, prout de iure, non damnans, ut probabiliter Tannerus num. 18. contra Layman. cap. 5. num. 7. & in specie de Inquisitore iniuste hæreticum non damnante, cuius bona confiscanda erant. Moura de sensal. sect. 3. c. 1. num. 35. part. 4. tractat. 6. resol. 108. part. 3. tractat. 5. res. 52. §. Notandum, & tract. 6. resol. 35. §. Tercio. Et horum omnium ratio est: quia hi omnes in his casibus non delinquent contra iustitiam commutativam, sed contra legalem: quia nimirum reus & testes verum

tum dicere, custodes & alii denunciare, & iudex pœnam iustam infligere tenetur, vt Reipublicæ pax seruetur, damna impediatur, &c. minime verò vt fiscus & is, cui pœna pecuniaria applicanda esset, huiusmodi pœnis dicatur, RR. citat.

Quid si quis non impediatur eos, qui suo nomine damnum sunt illaturis

20 Peres: Quid si quis non impediatur aliquos, quos scit suo nomine damnum alteri illaturus? Respondeo: Si impedire tenetur ex officio, teneri ad restitutionem, si non tenetur ex officio, tunc solùm teneretur, quando damificatores scirent, talem iniquum ipsorum propositum non habere, & non contradicere, quod esset tacite consentire. Rebell. par. 1. lib. 2. tit. 4. sect. 3. n. 13. adverte autem, quod si filius aut seruus nomine patris aut domini nesciens damnum inferret, pater & dominus ad restitutionem minimè teneretur, etiam si postèa ratum habeat: quia reuera non est causa damni. Lesius dub. 3. n. 13. contra Paludanum in. 4. d. 15. quæst. 2. art. 3. p. 4. tr. 4. ref. 64.

Et hæc sufficiat de eo, qui obligatur ex iniusta actione. Nunc videamus

RESTITVERE QVIS TENEARVR
Ex re accepta.

Ex re accepta restitui debent.

21 R Es alterius, aut benè accepta est, aut malè, & vtraque restitui debet, cum discrimine, vt infra verb. Restitui, à num. 2. Male accepta dicitur res, quæ accipitur per factum & rapinam, vt inuimus supra, vel per contractum iniquum, de quo infra. Hic agendum de restitutione rei benè acceptæ non quidem, quæ accipitur à domino per contractum iustum, nam de solutione istius diximus verb. Debitor, sed quæ aliter absque vlla culpa ad aliquem peruenit. Et quidem de re empta à latrone bona fide, vel mala, dictum est verb. Emere, à n. 9.

Res inventa, si habet dominum.

22 Res ergo inventæ, si dominum habeant, restitui ei debent. Si autem non inveniatur, Salonius, & alii quamplurimi, dicunt restitui debere, pauperibus, ex vsu recepta consuetudine, fundata in dominorum voluntate ra-

tionabiliter præsumpta. Sotus verò lib. 5. quæst. 3. art. 3. probabiliter recipi posse inquit ab inventore: quia iniure perinde est, dominum ignorari, & rem nullius esse, part. 2. tract. 17. resol. 5. & p. 11. tr. 1. ref. 12.

23 Possessor similiter bona fidei, dubitare incipiens, cum res, quam possidet, sit sua, si post adhibitam diligentiam adhuc dubius manet, potest sibi illam retinere: quia in pari causa melior est conditio possidentis, vnde talis in foro externo non spoliaretur possessione. Metollat. 1. disputa. 3. cap. 3. coroll. 3. num. 11. & alii communiter contra Adrianum quodlib. 2. ad 2. conf. argum. 1. part. 4. tractat. 3. resol. 25. Immo potest rem illam vendere. Sed tunc debet hoc debium emptori exponere, ne postea domino comparente damnum passiat. Vnde si non exponit, tenetur damna restitui. Lesius lib. 2. cap. 14. dub. 4. num. 23. & alii. Addit Sayrus lib. 2. tract. 1. cap. 4. num. 29. venditorem in tali casu debere esse paratum reddere pretium vero domino, si constiterit rem esse illius. Sicut restituere ei debet rem, si esset apud se. Sed benè: hoc negat Sanchez in decalog. lib. 2. c. 3. n. 187. Quia possessor bona fidei, quando non habet rem apud se, tenetur solùm ad id, in quo factus est locupletior. part. 2. tractat. 15. resol. 11.

Et res possessa, si in dubio, an sint aliena, inveniatur esse.

Secus veniunt si non possunt esse.

Et vendi.

24 Notabile, quod durante investitione si res vsu consumitur, vt pecunia & res comestibiles, possessor non potest ea rei: si ve è non consumitur, vt equus, potest. Villalobos tom. 1. tract. 1. diff. 20. numero 4. Comparanti autem postea domino, tenetur restituere rem, vt repositur, vel id, in quo ditior factus est. Lesius ibid. part. 4. tr. 3. ref. 25. à 8. Notandum

Sed si vsu consumuntur, duram te investitione non possunt v sui haberi.

25 Sed quid, si possessor bona fidei post adhibitam diligentiam incipiat magis inclinare in eam partem, quod res sit aliena, quam sua? Teneri aliquid restituere, iuxta inclinationem & provisionem, ait Coninch disputa. 34. dub. 93. Sed ego cum Palao to. 1. disputa. 3. punct. 2. num. 11. & alijs, puto, ad possessionem nihil

Ggggg 2 nihil

nihil teneri, quia possessio præponderat omnibus contrariis rationibus non cōvincentibus *part. 2. tr. 15. ref. 10. p. 4. tr. 3. ref. 26.*

Quid, si quis in tali dubio negligat in vestigare? 26. Quod si possessor bonæ fidei in tali dubio in vestigare negligat veritatem, ex quo deinde evadat impotens eam sciendi, Villalobos *num. 2.* ait, teneri restituere aliquid ei, cuius rem esse dubitat, vel pauperibus pro quantitate dubii aut spei inveniendi verum dominiū. Palauus verò, *num. 9.* probabile etiam putat, ad nihil teneri, licet negligentia peccatum commiserit, tum quia possidet, & possidere incepit bona fidei, tum etiam, quia non satis constat, quod illa negligentia alicui damnum intulerit. *p. 4. tr. 3. ref. 19.*

Quid de venditore accipiente bona fide pecunias alienas, & cum propriis commiscens? 27. Venditorem accipientem bona fide pecuniam furтивam & cum propria commiscentem, probabile est, teneri competenti domino restituere, ut docet Lesius *cap. 20. dub. 18. n. 57.* & *Abarr. cellus, §. Pomponius ff. de rei vindic. §. 8. si duorum, in fin. de rer. divis.* ubi habetur, quod si duorum dominorum materiam confusa fuerint, utriusque competit vindicatio pro sua parte. Probabile etiam est, non teneri, ut docet Valquez *de rest. cap. 9. §. 2. dub. ult.* nam non tenetur ratione iniustæ acceptio- nis; cum bona fide acceperit, ne ratione rei acceptæ, cum pecuniam acceperit in pretium, & bona fide consumpserit, vel cum sua commiscendo suam effecerit: nec enim in aliquo factus est ditor *part. 4. tr. 4. ref. 67. & olim part. 3. tr. 4. ref. 40.* quæ tamen diminuta est, & ante periodum. Erratio integra sententia excidit, ut legenti patebit. *¶*

Aut expendens? 28. Falsam monetam ignoranter accipiens, & scienter expendens, tenetur ad restitutionem damnificato, ait Sylvest. *verb. Falsarii, quæst. 6.* Qui proinde tenere videtur, quod si expendat ignoranter, non tenetur. Sed secundum Noyarram *lib. 3. c. 1. n. 312.* tenetur etiam tunc quia error meus, non debet nocere alteri, sed omnis error suos tenere debet auctores. Utraque sententia est probabilis *part. 3. tract. 3. resolut. 3.* Beneficiarius

omittens horas canonicas non potest altero die supplere, & tenetur ad restitutionem fructuum. Pellizzar. *part. 9. tract. 9. ref. 24.* sic etiam potest compensare cum elemosynis factis. omissionem officii propter restitutionem fructuum. *Ibidem resolut. 23.*

Non datur supplementum de horis canonicis transactis die, Tenetur restituere.

RESTITVERE QVIS TENEATUR

Ex iniusto contractu.

A Cceptio rei alienæ per contractum iniustum obligat ad restitutionem, tamquam species iniustæ acceptio- nis, & sic

29. Contrahens cum pueris, servis, Religiosis, & aliis, qui non habent dominium, vel liberam rerum administrationem, quidquid acquirit, etiam per contractum onerosum, restituere. Adverte tamen, quod pupillus habens sufficientem ætatem ad consensum (quæ in mare est decem, in femina novem annorum, cum dimidio) si contractum onerosum circates, suas mobiles, non cum tutore, vel curatore contrahat, probabile est, teneri illi stare de iure natura, quamvis utri possit beneficio restitutionis in integrum iuris civilis, quia obligatio naturalis oritur ex consensu, *l. Stichum, §. naturali ff. de solus. Tannerus in 2. 2. disp. 4. quæst. 6. dub. 11. n. 310.* Vnde sequitur, eum quia aliquid a pupillo huiusmodi per contractum onerosum acquisivisset, posse sibi retinere, donec iuris civilis beneficio repetatur. Sed quia contraria sententia est etiam probabilis, pupillus absolvi deberet, si vel tali obligationi stando solvere noluit (si iuramentum non adhibuit) sive solummodo difficulter in iudicio repetibile, sibi palam vel occultè compenset. Laymann. *lib. 3. sect. 5. tr. 4. cap. 9. n. 7. p. 3. tr. 5. ref. 44.*

Beneficium verò restitutionis in integrum cōceditur Minori quadriennio post annum 25. Quomodo quadriennio illud computetur. Vide *part. 11. tractat. 3. resolut. 28.* beneficium restitutionis tamen non competit: fideiussoribus *ex lib. 13.*

l. 12. ff. de minoribus. nec consortibus eiusdem litis, quia est privilegium personale non reale. Nec competit Minor, si contractum iuramento firmaverit, quia iuramentum facit maiorem de minori, ut docetur communiter. An autem Minor hoc privilegio uti possit contra Minorem sententia est utrimque probabilis. p. 11. tr. 3. res. 29. 30. 31. similiter est utrimque probabile, an possit Minor in conscientia uti compensatione, qui sine magnis expensis non potest hoc beneficium impetrare. p. 11. tr. 4. res. 23.

Eleemosyna magna 30. Qui si a paupertate eleemosynam quaerit, secundum Fabrum in 4. d. 15. quae. 1. disputat. 50. cap. 4. numero 120. tenetur restituere, quia donatio ratione erroris censenda est involuntaria. Quod quidem cum Granado in 2. 2. controu. 3. tractat. 11. disput. 7. numero 4. existimo non procedere in eleemosynis paruis & ordinariis, quae dantur ostiarii mendicantibus, quia nimirum dantur ab illo onere, vel conditione conditio enim illa mente retenta, si es pauper, quam aliqui interuenire arbitrantur, in conscientia non obligat, nec datum facit conditionale. l. si rependi. C. de condit. ob caus. dat. Sed solum in eleemosynis magnis & extraordinariis, quae darentur singenti se Episcopum expulsum, vel captiuum, pro reditu, vel redemptione. part. 5. tractat. 6. resolut. 21. Item si diues pauperiem fingens, filios in hospitali alendos exponeret, sine causa. Immo etiam, si cum causis, dicunt communiter DD. nam hospitalia instituta sunt pro alendis pauperum, non diuitum filii. Et quamuis Aougnia in decr. part. 1.

Et expensis d. 87. cap. 9. num. 13. in contrariam sententiam inclinare videatur, eo quia hospitalia non sunt instituta ad mutuum, sed ad succurrendum necessitatibus praesentibus propter Deum absque ullo onere; unde absque onere sustentant peregrinos & grotantes, vel à latronibus spoliatos, etiam si in patria sint ditissimi: nihilominus postea tres classes miserorum distinguit, nimirum pauperum re & spe pauperum re, sed spe diuitum; & diuitum re, qui tamen ob meritum, vel

aliam causam iustam filios alere prohibentur, & hos inquit ad restitutionem teneri, hospitalibus faciendam. part. 3. tractat. 6. res. 40.

31. Adultera supponens filium spurium pro legitimo, tenetur restituere damna legitimis filiis illata ex largitione alimentorum, & c. Immo DD. communiter cum Vasquez de rest. c. 5. §. 2. num. 22. huic obligationi obnoxium faciunt etiam adulterum, quia ipse quoque talis damni causa fuit. Sed Sorus lib. 4. quae. 7. art. 2. teneri quidem inquit ad alimenta, saltem à tertio anno, ad alia tamen damna si non fuit causa suppositionis, nisi solum permissiue, non teneri, quia per hoc solum, quod adulterium fecit, fuit causa remota, non proxima talis damni: non enim intendebat generare, sed suam solummodo explere libidinem. Quae opinio est probabilis, & talis visa est Faulto in spec. disputat. 3. quae. 8. num. 8. ex eo, quia si adultera procurasset abortum, non ob id adulter diceretur causa illius, nisi illum suasset, vel adiunxisset, ergo idem in suppositione. Sed prima opinio est probabilior. part. 2. tractat. 17. resolutione 55.

32. Quia plerumque debitores ne molestentur in bonis, eorum donationem alteri faciunt palliatam, iura creditorum indemnitati prospicere volentia; concesserunt eis privilegium petendae rescissionis per annum à die quo talis donationis notitiam habeant, computandum. Quod si non petant, nihilominus donatarium, qui donationem fieri sibi cognouisset in fraudem, etiam si non impulisset, ad restitutionem teneri, ait Laymanno c. 17. §. 4. n. 30. quia licet non sit causa efficiens damni, creditorum quoad propositum, cum non sollicitauerit, est tamen quoad executionem, in quantum accepit. Sed & quae probabiliter docuit Lessius lib. 2. cap. 20. dub. 91. num. 108. tunc solum teneri, si donatarium impulisset, nam de reliquo non tenebatur respicere suum commodum, ut creditores ab & quali damno seruetur indemnes, sed potuit peccato alterius in suum commodum uti, sicut qui mutuum accipit.

accipit sub vsuris: donatio autem valida fuit, & transfuit dominium *part. 3. tra. 5. resol. 39.*

*Quid si in
dox in par
causa acci
piat mune
ra proferē
da iuncta*

12. Circa contractum innominatum *Do. vi. facias*, restitui debet quicquid accipitur pro opere alias debito ex iustitia. Secus, si sit debitum ex charitate, vel alia virtute. Tannerus *in 2. 2. disputat. 4. quæst. 6. dub. 10. num. 29.* Vbi bene aduertit contra Lessium *lib. 2. c. 14. dub. 9. num. 71.* hanc doctrinam procedere etiam si quid accipitur pro deponendo odio; nam hoc non caret difficultate & sensus mortificatione, unde & est pretio æstimabile *part. 3. tractat. 5. resol. 55.* Et

*Et electores
pro electio
ne ad Ca
thedram,
Capellam,
etc.*

Fagundez *in dec. tom. 2. lib. 8. cap. 26. num. 40.* putat, aliquid accipi posse non solum ab electoribus ad maioratium, Cathedralam, Capellam, &c. sed numero 34 etiam à iudice, quando sententiam profert in causa æquali, seculi lege positiva in contrarium, nam tam illi, quam iste, præferre possunt pro suo arbitratu utramlibet partem; quare datur locus gratificationi, quæ est pretio æstimabilis, utpote quæ coniuncta est cum iactura amicitie & gratia alterius partis. Verum contractum ego teneo, non solum quoad iudicem, ut diximus *verb. Index, num. 6.* sed etiam quoad electores: quia & ille tenetur ex iustitia ferre sententiam determinatè in fauorem vnius partis ratione muneris, & hi etiam, si sponte minus electionis acceptarunt, sponte se veluti ex contractu obligant ad deliberandum, & suum consensum determinandum in electione vnius ex concurrentibus, quare non possunt pro tali determinatione mercedem accipere Saycus *lib. 10. tractat. 5. cap. 3. num. 8.* Aduerte autem iudices & ministros publicos non teneri restituere munera, ex mera liberalitate, vel gaudio & gratitudine ipsi collata; nisi lege aliqua positua & ibi prohibita forent, in quo casu non tenerentur restituere ante sententiam. Molina *de iustitia. tom. 1. disputat. 88. part. 6. tractat. 6. resol. 59.*

Circa contractus nominatos iniquos præter prædictos, scilicet cambium, mutuum, simoniam, emptionem, ven-

ditionem, &c. vide sub suis nominibus. Solum hic nota, filios primogenitos & vxores non teneri ad debita patris & matris defuncti, etiam illorum causa contracta, de bonis maioratus, vel dotis, ut dictum est *verb. Hæres, num. 2.*

RESTITVERE

Quis non teneatur.

Nunc videndum (qua causa excuset iniquum) idest quibus de causis restitutione faciendâ possit quis excusari. Et

24. Prima causa est remissio libera ipsius creditoris potestatem habeatis. Et sic si occisus ante mortem omnia interfectori condonat, hic ad nihil tenebitur Bannez *in 2. 2. quæst. 62. art. 2. dub. 6.* Verum tamen est, quod si occisus habeat filios indigentes, non debet omnem occisori restitutionem remittere, & alicubi prohibeatur testamentarij condonare debitoribus ultra quartam, vel quintam debitorum partem: sed si faciat, relaxatio in conscientia valebit, & aliqui dicunt, has leges non esse intelligendas de debitis, quæ non connumerantur inter bona creditorum, utpote quæ ab honestissimis visis, ut plurimum condonari solent *part. 5. tract. 4. resol. 38. vand. 6.* Etiam præsumptio, obligatio oritur, quia viri nobiles & diuites ex communi vsu videntur huic iuræcunctiasse, solius iniuriæ memores. Sanch. *in opusc. tom. 1. lib. 1. cap. 4. dub. 11. n. 6. part. 5. tr. 4. resol. 61.* Famuli quoque recipientes pecuniam allusoribus pro chartis, candelis, aqua frigida, &c. non tenentur excessum pecuniæ restituere, quia illi censentur remittere, cum ab eis fraudes, sâ *verb. Traditio, m. part. 5. tr. 14. res. 19.* Et stuprator Virginis, qui illatorum damnorum ab ea remissionem obtinuit, ad nihil tenetur, nec requiritur remissio etiam parentum. Valerius *verb. restitutio diff. 1. n. 1. & 2. part. 2. tr. 16. resol. 48. 5. Limitanda, circa mod.*

*A restit
tione faci
da excusat.
Remissio li
bera ipsius
creditoris.*

*Etiam præ
sumptio.*

rem compensatio aequivalens. Quam multi existimant esse poenam capitis pro homicidio.

35 Secundò excusat à restitutione aequivalens compensatio; hoc tamen in- tuitu facta, vt diximus verb. *Elemosyna*. Porro pœna capitis, quæ à iudice imponitur pro homicidio, nõ compensat dam- nũ illatum hæredibus, secundum *Sanch. ubi sup. dub. 2. num. 2.* quia non est actus iustitiæ commutatiuæ in satisfactione partis, sed iustitiæ legalis in satisfactio- nẽ Reipublicæ, & terrorẽ aliorum. Quã opinionem procedere, ait *Aragonius in 2. 7. q. 62. art. 2.* quando bona damnati ad mortem transeunt ad hæredes, non successione hæreditaria, sed libera do- natione. Ego verò cũ *Becano in 2. 2. q. 10. concl. 2.* si hæredes nihil exigent, nul- lũ onus imponerem, quia probabilem existimo cum *Lessio lib. 2. cap. 9. arb. 22. n. 139.* contrariam sententiam *Bannez & si sententia Sanchez vera esset, hoc onus transire etiam ad Fiscum part. 5. tr.*

Et quando actiã inail- uertentia.

36 Tertio si restitutio fieri debeat ob amissũ depositum, vel commodatũ, & generaliter ex contractu probabile est excusare inaduertentiã, non solum si om- missa sit diligentia maxima, sed etiam si cõmunis, ac proinde non teneri, nisi de dolo & lata culpa. Et ita tenet *Sorus lib. 4. q. 7. art. 2. part. 3. tr. 6. resol. 21. & par. 4. tr. 3. resol. 30. 5. Notandum.*

Et semper necessitas.

37 Quarto, ex quo cunq; capite faci- enda sit restitutio, excusat necessitas, non solum extrema, sed etiam grauis. Vnde absolui debet homicida, si nõ vult restituere ad vitandam grauem nece- ssitatem: non enim tenetur cũ tanto dispẽ- dio, nisi hæredes occisi eandẽ necessita- tem patiantur. *Sanch. ubi sup. dub. 7. n. 2.* contra *Le desmam in 2. 2. part. 4. q. 18. dub. 2. art. 2. part. 5. tract. 4. resol. 62.* Quiaque in extrema necessitate furatus esset & conuulsisset, etiam qui arma surripuit, non teneretur restituere *part. 10. tract. 14.*

Et si quis velit sibi re- uinere nec- sstunã debeat restituere, & familia de pau- saria. Et si frui priui- legio cessio- nis bonorũ

38 Quintò, si quis vii velit benefico- tia retinere necessaria suo & familia vi-

Qui etiam si multa debita iniuste & ex delicto notorio contraxisset, Lessius *h. 2. c. 10. dub. 2. n. 62.* contra *Srouerdoff in 2. 2. disput. 10. memb. 2. caus. 2.* Quod si pos- sita ad pinguiorem fortunam deueniat nec tunc ad restitutionem obligari, ait *Darza c. 3. de contum. n. 11.* Sed *Lessius*, si- cõt hanc opinionem probabilem iudica- re videatur, contrarium tamen determi- nat, cum cõmuni quia ignominia, quam sustinuit, non satisfecit debitis, tanquam solutio, sed delicto, quod præsumitur in accipiendis mutuis cũ impotentia solu-

tionis, tanquã *cora. par. 4. tr. 4. res. 78.* Item in in- 39 Sextò, si de iniuris ignoretur, ex certis cõpo- cusat compositio Summi Pontificis. *summo* Vide verb. *Bulla compositionis.*

40 Septimò, excusatur à restitutione, Pontifice, qui rem alterius acquisiuit per aliquam Præscriptio- viam dominium transferentem, vt per *Et acquisi- præscriptionem, aut iudũ, de quibus sub titio per lucas propriis nominibus.* * Tum si quis pe- aut sponso- cuniã accepisset à demone *part. 10. tr. 15. nem. resol. 48.* Species ludi est etiam sponso super futuro euentu contingente, vulgò scommessa. Quæ iusta est, nõ solum si neuter certitudinẽ habeat, sed etiam si alter habeat, & protestatus se habere, alter nihilominus vult spondere, quia volẽri non fit iniuria *Sanch. cap. 8. dub. 13. n. 11.* contra *Garziam de controu. part. 1. c. 18. part. 4. tr. 4. res. 186 & part. 7. tr. 9. resol. 61. 62. 63.* Vide verb. *Sponso.*

41 Sed petes an concurrentibus mul- tis v.g. quatuor ad Cathedram spondere liceat æquale pretium cum singulis, quod non obtinebunt? Nam qui cũ his spondet, certus est se lucraturum cũ tri- bus, & amissurum solum cum vno. Hanc sponsonem accidisse *Salmantica restituitur Ledesma apud Villalobostom. 2. tr. 28. diff. 6. n. 3.* & DD. cõmuniter condem- nasse spondentẽ ad restitutione, & ita tenerdũ est: nam licet talis sponso sit licita cũ singulis, non est tamẽ cum om- nibus, ob magnam inæqualitatẽ. ¶ Nunc Genouæ in frequentissimis sponsonibus quæ fiunt super extractionem Senatorũ, quia ex magno numero singulis vicibus solui quæque extrahuntur, spondentes ad compensandam inæqualitatem, sumunt à singu-

Quando de- bet fieri cõ- inæquali- tate.

à singulis sex, vel septem, cum periculo solvendi centum. * Nihilominus contraria sententia Sanchi, *dub. 16. n. 2.* non est improbabilis: quia (ait ipse) is cum omnibus dubius est de futuro eventu, & cum singulis perdere potest. *par. 4. tr. 4. resol. 13.* † Sed hoc argumentum transit à sensu distributivo ad collectivum: nam potest quidem lucrari à singulis, quia cum singulis distributivè perdere potest, non tamen cum omnibus collectivè: quia cum his non potest perdere æquale, sed solum quadrantem. *

42 Non tenentur venatores, aut piscatores ad restitutionem, si venantur aut piscantur in locis locatis, & prohibitis, quando tamen non sint causa devaluationis pretij impositum loci venabilis, aut piscabilis, & dummodo venatio non sit in loco circumspetto, nec clauso, quia nec tenentur ad restitutionem. *Manuarius & alij par. 9. tr. 9. ref. 49.* quod Ecclesiasticis sit prohibita venatio strepitosa, & damnoza, & scandalosa, in alio modo non peccant mortaliter. *Dicastil nec tenentur ad restitutionem. par. 9. tr. 9. ref. 50.*

31 Reges, & Principes, & alij domini non tenentur refarcire damna illata viatoribus, & prædantibus, dummodo auctoritate Regia non declinent à suis territoriis tantum. *Boretus & alij par. 8. ref. 38.*

RESTITVI Quid debeat.

Restitui debet res aliena in specie si adest. Si autem non adest restituenendus est valor.

† **H**æcenus de obligato restitue re, nam circa id, quod restitui debet, sit prima regula. Si quis habet apud se rem alterius quocunque modo, & potest absque periculo infamæ, vel alterius præiudicij damni, tenetur illam eadem in specie restituere (nec satisfacit restituendum pretium duplum, *par. 19. tr. 13. ref. 44.*) Si autem res non extat, distinguendum est. Nam, vel quis tenetur restituere ratione rei acceptæ, quæ bona fide consumpsit, vel vendidit, vel tenetur ex furto, vel alia iniqua actione,

aut retentione. Item res alterius aliquando eundem habet valorem tempore acceptionis, & retentionis, venditionis, consumptionis, ac restitutionis; aliquando diversum. Item valor rei, qui crevit vel decrevit debitori, crevit etiam vel decrevit creditori, vel non: aut etiam contra. licet debitori non creverit vel decreverit, crevit etiam vel decrevit creditori. * Variati autem potest valor cum intrinsecè, cum scilicet melior vel deterior efficitur, tum extrinsecè, per mutationem loci, temporis, vel aliarum circumstantiarum *par. 3. tr. 17. resol. 51. initio.* Quibus positis, sit.

2 1 Secunda regula. Possessor bonæ fidei, si rem alterius bona fide consumpsit, non tenetur restituere valorem, nisi in quantum factus est locupletior, v. g. si quis consumpsit bona fide vestem alterius, solum tenetur ad pretium vestis, quam alioquin emisset. * Item si quis in alieno convivio cibos furtivos comidisset, restituere tenetur quantum domi expensuram fuisset pro illo cibo. *Sanchez in sum. 10. tit. 2. c. 23. n. 34.* Immo probabile est, in his, quæ unico actu consumuntur, non adesse opus restituendi, ut docuit *Bannez dub. 3. concl. 4.* nisi fuerit impotens ad restituendum; nam alias dominus rei non habet ius ad res ipsas iam consumptas, seu ad personam furis pro restitutione æqualium vel similibus, vel pretij illarum: quod proinde cum recuperare possit à tunc, potest ad illum remitti. *par. 3. tr. 5. ref. 43.*

3 Probabile quoque est, e mentem, & eudentem eodem pretio rem furtivam bona fide, non teneri restituere pretium domino comparenti: quia totum actum est bona fide, & ipse in nihilo ditior factus est. Quod enim dicitur *si rem. ff. de pet. har.* pretium succedere loco rei, id non est verum in omnibus, sed solum in vniuersalibus iudiciis hæreditate, si de re commisso, dote, &c. *Lessius l. 2. c. 14. dub. 5. n. 29.* contra *Vasquez in par. 2. q. 95. art. 5. disp. 12. c. 1. n. 4. par. 1. tr. 8. ref. 68.* & *par. 3. tr. 5. ref. 42.*

4 Immo contra *Lessium n. 134.* probabile ceaseo cum *Molina 10. 3. tr. 2. disp. 721. n.*

*A possessore
quid in bonâ
fidei. si
in aliquâ
reus est
dior.*

721. n. 10. quodd si vendidisset plus nō teneretur restituere excessum, quia non esset fructus rei, sed industriæ. Patet, quia si in tali casu fur rem redimeret à tertio possessore, & restituere absque læsione, &c. primus emptor, qui emit à fure & pluris vendidit, totum pretium retinere posset. Adde, quod si ipse fur rem furtivam à tali possessore vilius quam vendiderat, sed justè redimeret, secundum Molinam contra Sanchez numer. 28. non teneretur restituere domino illum excessum; sed satisfaceret reddendo rem suam non deterioratam, & fructus *part. 3. tract. 5. resol. 41.* Adde etiam, quod emptor bonæ fidei, etiam si postea cognoscat rem esse furtivam, potest nihilominus restituere illam latroni ad recuperandum pretium, ut dictum est V. *Emptor. n. 12.*

A possessore autem mala fidei, etiam si nihil ei remansisset.

5. Tertia regula. Possessor iniquus rei alienæ, quam apud se non habet, tenetur restituere valorem summum intrinsicum, quem habuit res aliquando apud se, & apud dominum habuisset, deductis expensis nec non fructus cum lucro cessante & damno emergente. Si verò dominus eam rem non vendidisset summo valore, seu tempore, quo summum valorem habebat. Navarrus *cap. 17. num. 26.* adhuc restituendum ei inquit summum valorem: quia fur, seu iniquus detentor, tenebatur eo tempore restituere cum illa melioratione, nec à tali obligatione unquam liberatus fuit. Sed contraria sententia est communis recentioribus, & probabilior. Unde ait Bonacina *de contr. disp. 1. quæst. 3. punct. 11. num. 9.* cum valorem attendendum esse, quo dominus rem suam vendidisset, minimè verò eum, quem res habuit in receptione vel consumptione, siue valor intrinsicus sit, siue extrinsecus, quia iniquus possessor solum tenetur servare dominum rei indemnem, id quodd sufficiens facit, restituendo pretium, quodd ille aliàs accepisset, quæ ratio licet videatur parum firma, opinio tamen est probabilis *part. 2. tract. 17. resolut. 51. à §. Tertia opinio. part. 11. tr. 4. ref. 39.*

Summa Diana.

6. Itaque, qui rapuisset pullum equinum, qui postea apud ipsum adolevillet, & pervenisset ad senium: aut furatus esset dolium vini tempore, quo valebat tribus uncis, sed detinuisset multum temporis, in quo scilicet, paulatim pretium crevisset ad quinque, & iterum decrevisset ad tres: in his casibus, si eo minus pulli & vini venditurus fuisset pullum tempore juventutis, & vinum tempore majoris pretii, tale ei pretium restitui debet. Si verò fuisset detenturus usque ad id tempus, ad quod dilata est restitutio, sufficit solvere pretium, quo valebat tempore acceptationis, vel tempore restitutionis, si non esset deterior, ut ait Angelus V. *Furtum, num. 44.* præsertim si valor crevisset extrinsecus ex inopia emptorum, &c. ut ait Layman *lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 4. n. 6. p. 4. tract. 3. ref. 63.*

7. Sed quid si dubium sit, an dominus vendidisset rem tempore valoris summi, medii, vel infimi? Restituendum ei esse summum, respondent passim DD. apud Lessium *cap. 12. dub. 16. num. 109.* quia eo pretio vendere poterat, & in dubiis favendum est innocenti. Sed ego id procedere existimo in foro externo: in interno autem satis esse, si restituatur ei medius: quia aqualiter ei contingere potuisset, vendere illam infimo, & summo pretio. Turrianus *in 2. 2. tom. 10. dub. 2. num. 7. part. 2. tractat. 17. resolutione. 52. part. 11. tractat. 6. resolutione 6.*

Quid, si de hoc dubium sit.

8. Fructus verò, alii sunt naturales, quos scilicet res parit natura sua: alii ex industria, quos nimirum res ex natura sua non est apta nata producere, & alii misti, qui nimirum procedunt ex natura rei cooperante hominis industria. Exemplum primi generis est fructus arboris, ovium, &c. secundi, fructus pecuniæ per mercaturam, &c. tertii, fructus fundi alieni, in quo fur seminasset, &c. Et quidem iniquus possessor non tenetur restituere fructus mercæ industriæ, sed solum naturales, vel mistos, deductis expensis, &c. Preterea pretium locationis rei, quæ locari non solet

H h h h ut

ut pecuniæ in ostentationem, cenferi debet inter fructus industriæ, unde fur, qui in hunc finem locaret alienam pecuniam, non teneretur restituere pretium. Et idem dicendum cum Maldero in 2. 2. tract. 1. dub. 20. cap. 1. de pretio locationis animalis, cujus dominus dives esset, & alias non locaturus. Immo Navarrus num. 25. omnis locationis pretium computat absolute inter fructus industriæ, licet Sanchez numer. 132. comparet inter mistos. part. 2. tractat. 17. resolutione 50. & part. 3. tract. 6. resol. 14. in fine.

Et luorum cessans, ac damnum emergens.

9. † Si autem dominus locaturus esset tunc pretium restituendum esset, non solum, quod acceptum est, sed etiam quod dominus acquisivisset, licet iniquus possessor non acquisierit: quia is teneretur, ad luorum cessans & damnum emergens, ad quod teneretur etiam debitor morosus, ut dictum est verb. Debitor, num. 1. & quilibet damnificator ex iis, quos supra verb. Restituere ex injusta actione enumeravimus †

Ad quod etiam teneretur damnificator

Nā occisor, & mutilator teneretur ad expensas morbi, vel vulneris.

Non tamen sepultura.

10. Unde homicida & mutilator teneretur restituere impensas in curatione morbi vel vulneris, & omnia damna inde secuta, una cum lucro cessante, juxta dicta infra à num. 24. & ad damna teneretur etiam fiscus, si bona rei confiscantur. Nihil tamen restituendum est pro sumptibus sepulturæ, & si occisus erat mox moriturus, nihil omnino restituendum est hæredibus; quia nullum damnus resarcibile ei illatum est. Sanchez cap. 22. à numer. 74. part. 3. tractat. 6. resolutione 57. & part. 5. tractat. 4. resolutione 53. Item nihil restituendum est pro ipsa vita, vel deformitate hominis liberi, quia non potest pretio compensari, ut dictum est verb. Restituere, numer. 8. Quæ etiam ratio militat ad non ponendam obligationem justitiæ in homicida, ad restituenda bona cujusvis alterius ordinis, verb. grat. ad fundendas preces, vel offerenda sacrificia pro anima occisi, ut docuit Scotus in 4. d. 15. quest. 3. Quamvis Confessarius similem ei poenitentiam injungere debeat pro satisfactione sacramentali, ut ait

Aut pro vita ipsa hominis liberi.

11. Sed an homicida teneatur restituere debita occisi suis creditoribus? Affirmat, & probabiliter, Molina tom. 4. tract. 3. disputat. 83. num. 8. quia debita ex justitia preferri debent emolumentis uxoris, filiorum,

Laymann lib. 3. sect. 5. tr. 3. part. 3. cap. 6. n. 2. & nos verb. Poenitentia, num. 7. part. 5. tr. 4. resol. 55.

11. Item non teneretur restituere damna secuta per accidens ex sua occisione. Unde non teneretur restituere familiaribus, amicis, & cognatis occisi beneficia, quæ ab illo gratis percipiebant: aut sustentare eos, quos ille liberaliter sustentabat: quia nec sunt illis hæc debita, nec homicidium commissum est cum intentione inferendi hæc damna. Alias enim teneretur restituere amicis occisi expensas, quas illis faciebat excipiendo convivio, & famulis beneficia, quæ ultra stipendium ab ipso superabant. Lessius cap. 9. dub. 26. n. 154. contra Azorium part. 3. lib. 5. cap. 3. quest. 11. part. 3. tract. 6. resol. 54. §. Notandum est, & p. 5. tract. 4. resol. 56.

Nec damna secuta per accidens. Familiaribus. Amicis. Cognatis.

12. Imò nec teneretur restituere damnus solitum innocenti, cui iniuriam titulo impositum sit suum homicidium, etiam si id prævidisset, quia hoc etiam damnus per accidens cum homicidio connexum est, ac proinde occisor non tenebatur ex justitia præcaverit, sed tantum ex charitate. Lessius dub. 16. à numer. 210. contra eundem quest. 10. Ex quibus infert, vendentem catapultam occisuro, etiam cum intentione, ut ille inimicum suum occidat; non peccare contra justitiam, sed solum contra charitatem; ac proinde non teneri ad restitutionem; quia intentio non facit actum esse contra justitiam, si ex natura sua non est. Et numer. 114. addit, quod si quis habeat jus ad aliquam actionem, ex qua plerumque damnus tertio sequitur teneretur quidem ex charitate, si absque æquali incommodo, potest ab ea abstinere: non tamen ex justitia, ita ut obligetur ad restitutionem damni secuti: quia qui utitur jure suo, nemini facit injuriam. part. 5. tract. 4. resolutione 51.

Innocenti, cui imputatum fuisse homicidium.

13. Sed an homicida teneatur restituere debita occisi suis creditoribus? Affirmat, & probabiliter, Molina tom. 4. tract. 3. disputat. 83. num. 8. quia debita ex justitia preferri debent emolumentis uxoris, filiorum,

Aut etiam creditoribus occisi.

ante mortem, & necessarii ejus hæredes, alimentis non egent, nullam restitutionem facere tenetur ante sententiam, quamvis Sanch. restituendum his dicat, etiam si sint divites in opusculo tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 3. n. 9. Quod verò occisor non teneatur creditoribus, amicis, & familiaribus occisi, dictum est, num. 21. part. 5. tract. 4. resol. 59. & ex parte olim. part. 3. tr. 6. resol. 22.

Quibus restituendū sit acceptæ, constat ex dictis verb. Restitue- ratione rei re quis teneatur ex re acceptæ. Rei autem bene, vel male acceptæ fieri debet verò domino, vel hæredibus, si mortuus sit, & si dominus nesciebat, pauperibus, & hic habet locum Bulla Compositionis. Vide verb. Bulla Compositionis, ubi invenies, an per Bullam hanc componi possit restitutio faciendâ à venditoribus utentibus falsis ponderibus & mensuris, & à Senatoribus civitatis fraudantibus pretia frumentorum, &c.

Ratione contractus iniqui, puta cū Religioso, restitui debet. 19. Ratione contractus iniqui, qui acqui- viderit per ludum v. gr. cum minore, puta Religioso, aut filiofamilias, satisfacere restituendo eidem, secundum Villalobos tom. 2. tract. 28. diff. 5. num. 11. quia non tenetur ponere rem v. gr. conventus in meliori statu, quam ex quo ad ipsum pervenit, ut de eo, qui emisit à latrone, diximus verb. Emere, num. 12. Nisi quod si inde daretur minori occasio iterum ludendi, vel aliter peccandi, charitas obligaret ad non illi restituendum, sed conventui. part. 3. tractat. 3. resol. 98 §. Sed si aliquis. † Verum Clemens VIII. in Bulla de largit. mun. statuit accipientes munera à Religiosis in casibus prohibitis, teneri ea restituere conventui: quem novissimè Urbanus VIII. declarat esse illum, de cujus munere data sunt, vel qui est proximior loco, in quo hujus peccati absolutio petitur. †

Elemosyna facta pauperitate quesita, qui illam dederunt. 20. Restitutionem elemosynarum à paupere facto Sotus docet faciendam esse ipsimet dantibus, quia dominium earum remansit apud illos, lib. 9. q. 7. art. 3. & hanc opinionem sequitur Granado in elemosynis magnis quas solum esse

restituendas nobiscum tenet, ut diximus verb. Restituere, num. 30. Sed Villalobos tom. 1. tr. 22. diff. 9. n. 4. tenet, faciendam esse pauperibus, quia talis præsumitur illorum intentio, & ita tenet Molina si elemosynæ multæ & parvæ sint. disp. 1. tractat. 2. disp. 210. num. 4. tum quia domini difficile cognoscerentur, tum etiam, quia parvum illis emolumentum afferret, secus verò in elemosynis magnis, immò absolute sententiam Soti in rigore meliorem esse. Palauus verò tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 14. nu. 7. cum utramque opinionem probabilem existimet, consequenter asserit, restitutionem & dantibus, & pauperibus fieri posse, p. 5. tract. 8. resol. 22.

21. † De quantitate restitutionis faciendæ magna ex parte dictum est cum quid restituendum sit dixerimus. Hic inquirendum superest, quantum restituendum sit in dubiis de damno dato, & pro lucris incertis. †

22. Itaque, damnificantem culpabiliter in feminibus & plantis, si quidem messis & collectio erat proxima, omnes fructus restituere debere, ac si essent maturi, deductis expensis, ait Sayrus lib. 10. tr. 4. c. 1. nu. 6. secus si à maturitate multum aberant. Alii alias afferunt distinctiones. Supra omnes placet Lessius, qui lib. 2. c. 11. dub. 19. absolute asserit, satis esse restituere æstimationem temporis, quo damnum illatum est. part. 3. tractat. 6. resolutione 6.

23. Impediens per vim & fraudem ne aliquis, vel aliqui beneficium consequerentur, teneretur singulis, quanti spes illorum valebat, arbitrio boni viri. part. 3. tract. 6. resol. 33. §. Quintò, & §. Seprimò. Idem dic de impediendo per fraudem, ne quis piscaretur, aut venaretur. Ibid. §. Octavò.

24. Homicida personæ utilis, puta opificis, teneretur restituere hæredibus spè lucri, taxandam ex ætate, valetudine, sollicitudine, & aliis circumstantiis personæ, loci, & temporis; detrahendo aliquid ratione incertitudinis, quia lucrum in spe, quia multifariam impediri potest, minus censetur, quam lucrum in re.

Ita

Quantum restituendum sit.

Pro damno in feminibus, & plantis?

Impedimento iniquo boni alieni?

Et homicidio artificis?

Ita D. Thomas in 2.2. quest. 62. artic. 2. ad 1. Et quidem ætatem existimo cum Be- cano. Ibidem questio ne 8. conclus. 1. men- surandam esse juxta dispositionem juris civilis in l. compensationi, ff. de leg. salci- quod fingens hominis vitam futuram fore sexagenariam, compensationem fie- ri mandat per id tempus, quod dempra ætate occisi, ad sexagenarium superest. Aliqui verò hanc dispositionem non ad- mittunt: nam ex ea inferri dicunt, quod occidens sexagenarium ad nullam resti- tutionem teneatur, cum ille alioqui po- tuerit esse validus, & adhuc multum vi- cturus, quod est absurdum. Utrique au- tem Doctores conveniunt, quod muti- lator solum teneatur solvere annuatim lucrum cessans propter membrum ab- scissum, vel debilitatum, part. 5. tractat. 4. resol. 53.

25. Facta porò taxatione lucri ces- santis, detrahendum aliquid ab ea est pro victu & vestitu ipsius occisi. Et quã- vis probabile sit, nihil detrahendum esse pro molestia, & laboris æstimatione, ut ait Lessius cap. 9. dub. 19. num. 125. sicut si impediatur aliquem à labore unius diei, teneris restituere totum lucrum absque deductione laboris, quia opifex voluif- set laborare & lucrari: & sæpè lucrum non est majus, quam æstimatio ipsa la- boris, ut in artificis, quæ multū laboris requirunt, & parum industria: probabile nihilominus est detrahi aliquid posse, etiam pro æstimatione laboris, arbitrio prudentis, ut ait Rebellius, part. 1. lib. 3. quest. 13. numer. 2. part. 3. tractat. 6. resolu- tione 53. & part. 5. tractat. 4. resolutione 53. §. Secundò.

Praesertim casuali.

26. Reliqua summa non tota restitui- enda est, si homicidium fuit casuale, et- iam cum lata culpa commissum; sed pars, arbitrio viri prudentis, secundum Syl- vest. verb. Restitutio 3. quest. 2. part. 5. tract. 4. resol. 46. in fine, & secundum Fernan- dez part. 1. cap. 14. §. 1. num. 7. dimidium. Ibid. resolut. 46. in fine. Contra verò, ex modo occidendi magis injurioso; nihil plus restituendum est. Azor. part. 3. lib. 5. cap. 3. q. 3. contra Sotum lib. 4. q. 7. art. 3. ad 3. Ibidem ref. 53. §. Notandum.

27. Nota hic, quòd stante difficulta- te maxima in his casibus, decidendi quænam restitutio ad æquitatem re- spondeat, sanum consilium esset, conue- nire inter se partes de aliqua summa, re- mittendo invicem, si quid plus debea- tur, aut detur. Ibid. §. Verum, in fine.

Notatu di- gnum.

28. Dubium, an suum consilium fur- ti, vel homicidii causa fuerit, probabile est ad nihil teneri, ut diximus verb. Resti- tuere, num. 14. Sed stando in contraria sententia, sufficeret restituere partem damni pro quantitate dubii post per- actam diligentiam remanentis. Molina tom. 3. disput. 736. num. 6. contra Mero- iam, qui tom. 1. disputat. 3. cap. 3. coroll. 6. numer. 44. tenet restituere debere inte- g. um damnum, part. 3. tract. 5. resol. 84. §. Notandum, & part. 4. tract. 3. resol. 28. §. Verum.

Ad quid te- neatur du- bium, num- damnum al- teri secutum sit ex suo consilio?

29. Qui suo suffragio conclusit rem injustam, tenetur ad totum damnum. Vide verb. Parlamentum, nu. 2. Ad idem de militibus depradantibus simul oppi- dum. Vide verb. Pugna, num. 32. Quan- tum & quibus restituendum sit pro omis- sione Horarum Canonic. Vide verb. Ho- ra Canonica sub quo onere recitanda.

vel suffra- gio?

30. Circa modum, potens restituere totum simul, & restituere volens per partes, invito creditore, ob aliquod emo- lumentum sibi proveniens, qui alias vel nunquam restituet, vel non ita utiliter, secundum Navarrum cap. 17. num. 63. ab- solvi potest. Secundum Salonium in 2. 2. q. 92. art. 8. & alios, non potest, quia per- contentum in retentionem iniquam il- lius residui, perseverat in peccato, part. 3. tract. 6. resol. 5.

Restitutio ab eo, qui potest, debet fieri tota simul sta- tim.

31. In restituendo per alium magna diligentia adhiberi debet; nam si debi- tor ex delicto committat restitutionem Confessario, hoc non restituente, secun- dum Sylvium in 2. 2. cit. artic. 6. quest. 9. non liberatur ab onere; quia, ut probat Rebell. part. 1. lib. 2. quest. 13. sect. 3. credi- tor non debet damnum pati ob debito- ris delictum. Sed probabilem censco contrariam opinionem Cenedi de paup. dub. 34. num. 8. † quam tenet novissimè Ghilinus verb. Restitutio, num. 14. & pro-

Et si fiat per tertium, ma- gna cautela adhiberi de- bet.

H h h h h 3 babilem

babilem censet Trullench *in decal. tom. 2. lib. 7. cap. 15. dub. 11. numer. 11.* quia fur non tenetur restituere cum infamia, *per* maiorem diligentiam adhibere potest, quam restituendo per Confessarium; in quem propterea modum creditor irrationabiliter non consentiret. *part. 2. tr. 17. ref. 2. & part. 10. tr. 16. ref. 97. §. Ad doctrinam.* Qua meliori via restituere possit testator. Vide *verb. Testator, n. 6.*

Et si quis potest per se ipsum & vult restituere per testamentum post mortem, non est absolvendus.

Tam de re alterius quam de fama.

32. Verum, ut dictum est, circa Tempus restituendum est, cum obligatus primus potest. Et moribundus, qui potest statim restituere, & vult restitutionem committere hæredibus, non est absolvendus. Tum quia talis voluntas est conditionalis, scilicet restituendi, si moritur. Tum etiam, quia hæredes testatoris voluntatem implere in his sæpe non curant: & quandoque etiam non possunt, obveniente aliis hæreditate, quam nominatis, vel suscitatis litibus, &c. Et idem dicendum de restitutione famæ, nec absolvendum esse sanum, qui cum statim possit, vult illam differre; aut moribundus, qui cum possit per se, vult post mortem per Confessarium, nam neuter est bene dispositus. Et hæc est doctrina communis, ex qua resellenda omnino est opinio Poza *in pract. bene mor. in proem. mand. 8. post §. 6. part. 5. tr. 3. resol. 104.*

33. Si quis alienam gemmam abiiceret putans eam valere 100. aureos, cum valeat 1000. putat Card Lugo restituendos 1000. Pontius tamen *in cursu Theologico disp. 52. q. 2. concl. 2. id negat*, quia ex culpa levi gravis obligatio nasceretur, ut patet in eo, qui abiiceret gemmam 100. aureorum, quam putaret esse triobolarem, quod videtur absurdum, *p. 11. tr. 2. ref. 34.*

34. Probabilius est, cum non teneri ad restitutionem damni temporalis, quod passum est monasterium, qui seduxit professum, siæ vi aut fraude, illi egressum suadens ob commoditatem aliquam sæcularis vitæ, *p. 11. tractat. 3. ref. 22.*

Sotus, Navarrus, Wigers & alii.

R E V S
Delinquens, Captivus.

1. In quibus delictis reus pertineat ad Reus. Iudicem Ecclesiasticum, in quibus ad laicum, in quibus ad utrumque, in quibus gaudeat immunitate loci sacri, in quibus pertineat ad Inquisitores, dictum est sub *VV. Index, Crimina misti fori, Immunitas Ecclesiarum, Inquisitorum iurisdictio in qua delicta.*

2. Alienigena delinquens in territorio Episcopi extranei, evadit eius subditi, potestque ab illo excommunicari, in quo deliquit. dum manet in sua diocesi, vel etiam in propria, si post citationem discessit, vel in ea citeretur postea à proprio Episcopo ad requisitionem alterius (quod facere debere, notant Doctores in *cap. fin. de foro comp. & ex Neotericis Hurtad. de cens. disputat. 6. dub. 2. quæst. 3.*) & non respondeat. (An autem communicari possit extra territorium ab Episcopo proprio vide *verb. Censura, numer. 7. & an citari, vide vrb. Episcopi, num. 50.*)

Adverte autem hic quod excommunicatio Episcopi per sententiam generalem non ligat, nisi eos, qui sunt eius subditi ratione personæ & domicilii, minime vero eos, qui per transitum in sua diocesi reperiuntur, vel nondum domicilium acquisierunt, & sententia referenda est ad tempus, quo pronunciat: unde si feratur excommunicatio in non revelantes tale furtum, hæc excommunicatio non ligabit, nisi eos, qui tempore talis sententiæ erunt subditi ratione domicilii ipsius Episcopi, & scientes non revelabunt: minime vero extraneum, si post datam sententiam in diocesim perveniret, vel tempore sententiæ nondum acquisierat domicilium, ut probabiliter docuit Avila *part. 2. cap. 3. disputat. 2. dub. 3. concl. 2. contra Hurtad. ubi supr. num. 39. part. 5. tr. 9. resol. 36.*

3. Legatus Principis grave delictum committens in territorio legationis, evadit

Et procedit

etiam in Legatis.

evadit

evadit etiam subditus Principis, apud quem gerit legationem, potestque ab eo puniri, ut dictum est *verb. Princeps, num. 17.*

Reus potest se prodere iudici.

4. Reus occultus potest se prodere iudici, iusto supplicio puniendus. Vide *verb. Occidere, numer. 37.* An in aliquo casu etiam teneatur. Vide *verb. Vitam exponere.*

An condemnari possit surdus, & mutus?

5. Mutus, & surdus, si habet intellectum, habilis reputatur ad delinquendum, & Farinacius *in pract. quast. 98.* tradit modum, quo per nutus & signa possit interrogari, Baldus vero *in l. i. num. 27. C. de Confess.* posse quidem damnari inquit, & convictum per legitimos testes, minimè verò confessum per nutus & signa: quia hæc non sunt clara: si tamen sciat scribere, cogi posse ad confessionem scriptam, & per eam puniri posse videri pœna ordinaria. Vide etiam Plazam *in epit. delict. lib. x. cap. 32. numero 17.* & Guazzinum *tom. 2. defens. 32. cap. 29. part. 5. tractat. 6. resolutione 31.* Cæcus verò, quia facilius excusatur, secundum Gizzarellum *decis. 26.* non potest torqueri, & ordinaria pœna multari. *Ibidem resolutione 37.*

Reus captivus potest fugere.

6. Reus captivus potest effringere carcerem, & fugere, si sive detineatur ad custodiam ante sive post sententiam iustam mortis, vel triremium. Villalob. *tom. 2. tractat. 16. diff. 1. numer. 14.* & alii communiter contra Sylvestrum *part. 3. tractat. 5. resolutione 102. §. Notandum secundo.* Cumque iuste fugiat, nec aliquid ex fractione acquirat, non tenetur damnum fractionis compensare. Tannerus *in 2. 2. disput. 4. quast. 4. dub. 5. numer. 104.* & alii contra Sotum *ibid. §. Notandum quarto part. 9. tract. 9. resolutione 43.* Nec tenetur respondere,

Etiã cum læsione, & fractione carceris.

si certè sciat contra se non extare aliud, nisi dictum denunciatoris. *Ibid. in principio.* Idque etiam si per hoc causa sit, ut alii quoque captivi fugam non consulerit. Immo consequenter ad dicenda, etiam si consulerit: quia non tenebatur postponere ius ad salvandam vitam, vel libertatem,

Testis non tenetur respondere. Et periculo, quod fugiant etiam alii.

pro vitando damno per accidens consequente. Sylvius *in 2. 2. quast. 69. artic. 4. quast. 2. ad 4. Ibid. §. Notandum est tertio.* Et hoc non potest tamen fugere de manibus suis ei potest. iustitiæ inferendo vim birruarum, sed in hoc datur parvitas materiæ, ut ait Sylvius, unde si solum à se ipsos excutiat, aut in terram sine læsione profertur; vel custodes dormientes alliger, peccabit solum venialiter. *Ibid. §. Et ministrandum est tamen.* In quibus autem eam sibus reus fugere potest, potest quilibet illi fugam consulere. DD. communiter cum Valentia *tom. 4. disput. 5. quast. 23. punct. 4.* Ubi tamen negat, posse ei subministrari arma ad carcerem effringendum: hoc enim esset arripere manus reo contra publicam potestatem, & impedire delictorum animadversionem contra bonum commune. Adde, quòd si liceret suppeditare arma captivo ad confringendas vestes, liceret quoque mittere famulum cum securi ad idem præstandum, quod est absurdum: quas rationes non militare in consilio, quod non est adedè efficax. Verùm Malderus *in 2. 2. tractat. 6. cap. 3. dub. 7.* & alii communiter, contrarium docent, & meritò: quia quicumque consulere potest sinein, potest quoque media ad illum consequendum suppeditare, *part. 3. tr. 5. resol. 102.* An reus fugere possit à carcere dato pœnam, dicemus, *num. 18.*

7. An reo detento in carceribus §. Officii debeat dari Confessarius vide *verb. Inquisitorum, num. 193.* An criminosi captivi, depositari possint super intrinsecas in necessitate remigum, vide *verb. Prorex, num. 3.*

R E U S
Indiciatus, Calumniatus.

Reus indiciatus quando torqueri possit, vide *verb. Inquisitorum in risdictio quoad torturam.* Reus indiciatus non potest damnari.

8. Porro indiciatus ad torturam, non potest damnari ad triremes, vel sensum aliam pœnam, etiam extraordinariam, absque

Nec ad torturam quidem.

absque termino defensionis, quia defensio competit reo de jure naturali & divino, (Clem. Pastoralis de re iud. & Theologi communiter cum Jurisperitis. Vide Pegueram in praxi, cap. 12 §. 6. num. 2.) in quo nec Summus Pontifex dispensare potest. cap. 1. de causa possess. & propriet. Immo Jurisconsulti communiter apud Farinac. quest. 30. num. 35. tenent, non posse condemnati reum indefensum, etiam si sit convictus, vel confessus, etiam si defensionem non petat, (& quamvis nullus textus clarè dicat, defensionem dari debere ante torturam: communis nihilominus opinio apud Navarum cons. 8. de accus. tenet dari debere resolutione 29. ubi infra. §. Ad quartum.) Potest tamen Princeps reum indefensum damnare in certis casibus expressis, in quibus scit nullam ei defensionem competere, ut si delictum esset notorium, & timeretur populi tumultus. Sed extra eos casus non potest. Rudolphinus de Princ. pot. cap. 2. num. 92. Consistit porro defensionis substantia in scientia eorum, quæ testes dixerunt, cap. qualiter & quando, de accus. in 6. ibi: & exponenda sunt ei capitula, ut facultatem habeat se defendendi, part. 3. tractat. 5. resol. 98. & in addit. res. 26.

At si testes sint falsi, non potest illis falsum crimen obicere, ad infringendam fidem.

5. Reus Calumniatus, seu per falsos testes judicatus, de crimine, iisdem falsis testibus falsum crimen obiciens, non peccat contra justitiam: sed tam testes ab ipso inducti ad perjurium, quam ipse peccarent contra Religionem. Ledesma tom. 2. tractat. 8. cap. 35. conclus. 21. & Cruz pract. 8. art. 4. dub. 17. concl. 1. probabile putat, hunc modum defensionis non esse mortaliter, sed solum venialiter malum, secluso perjurio. Sed Malderus ubi supra dub. 3. & DD. communiter dicunt esse mortiferum: quia cum mendacium sit intrinsecè malum, reus non potest habere jus, per illud se defendendi, part. 3. tractat. 5. resolutione 4. † quæ tamen ratio non probat esse mortale. †

R E V S
Interrogatus, Condemnatus.

10. † R EUS indiciatus, accusatus, vel diffamatus de delicto, post se miplenam probationem interrogari potest à iudice, an crimen commiserit, & ipse tenetur illi verum dicere, etiam contra se; & confessarius potest illum ad hoc obligare absque periculo irregularitatis, si delictum sit capitale, ut dictum est verb. Irregularitas, num. 54. † Debet autem scire, quòd juridicè interrogatur: unde, ut obligetur respondere, debet ei notificari testium depositio. Aldrete de relig. disc. lib. 2. cap. 4. n. 7. & alii cum Miranda, quem vide tom. 2. quest. 19. art. 13. concl. 1. Et ratio est, quia donec depositionem videat, non tenetur præjudicare suæ famæ, quam justè possidet. Et hæc opinio secundum hos DD. (contra Josephum à S. Maria in trib. relig. tractat. 4. cap. 17. §. 3. procedit etiam in causis Regularium part. 3. tract. 5. resol. 91. Non tamen hæresis, ut dictum est verb. Inquisitorum, num. 199. Adde, probabilissimam esse Sancii disputat. 43. num. 29. & aliorum sententiam, quod si reus licet juridicè interrogetur, non teneatur in conscientia delictum, ex quo ei capitis treremium, mutilationis, confiscationis, vel alicujus gravis dedecoris malum imminet, fateri, donec delictum plene probatum sit, quia quilibet habet jus à natura se conservandi; idque etiam cum morte invaloris, vel alienæ rei dispendio, nec præceptum iudicis obligat illum in conscientia, cum nec obligare possit ad testificandum contra parentes, & sanguine junctos. l. 4. ff. de rest. sed solum imponitur ad illum terrendum, & inducendum ad confessionem. Nec absurdum est (ait Pelantius disp. unic. ad quest. 70.) quòd iudex justè interroget, & reus justè neget: nam justè etiam iudex reum carceribus mancipat, & dominus justè servum detinet apud se, & nihilominus uterque justè fugere potest, part. 2.

Reus tenetur respondere iudici, quem juridicè interrogaret.

Sciatur.

Sed probabile est non procedere in causa capitali, &c.

part. 2. tractat. 15. resolutione 27. & part. 10. tractat. 13. resolutione 13.

Præsertim, si non sit certus quod interrogatio sit iuridica.

11. Sancius verò, stando in contraria sententia, quam docuimus, ait reum teneri respondere, etiamsi dubitet num. legitime interrogetur, num. 28. quia ex quo superior in prælaturam assumitur, acquirit possessionem præcipiendi, qua spoliari non potest per jus dubium subditi; sed solum per jus certum, vel probabilem opinionem, quod mandatum injustum sit: quod etiam de testibus docuit Pitigianus in pract. cap. 9. Sed ego cum Lefcio lib. 2. cap. 31. dub. 3. num. 10. puto, hanc opinionem non procedere, quando reos, vel testi, ac etiam tertiæ personæ grave periculum imminet, nisi delictum vergat in perniciem publicam, alioqui enim majus periculum est, ne occidatur homo injuste v. gr. quam quod non obediatur superiori, & jura favent reo sicut possessori suæ famæ, qua proinde possessione spoliari non debet, nisi per certitudinem, quod iuridicè interrogetur part. 3. tract. 5. resolutione 106.

Et si semel negavit delictum, non tenetur se retractare

12. Postquam verò reus iuridicè interrogatus negavit delictum, etiam in nostra sententia, non tenetur se retractare, nec ad hoc Confessarius debet eum cogere. Immo contra Azorium, si reus est in bona fide, nec debet eum monere de obligatione confitendi ad novam interrogationem, sed satis est, quod illum in genere moneat cavere peccata Sanchez in sum. t. 1. l. 3. c. 7. num. 9. part. 2. tractat. 15. resolutione 26. Quod ad verum est, ut si reus negavisset delictum postquam convictus est (in quo casu secundum omnes veritatem manifestare tenetur. *Ibidem* resolutione 27. in fine) non teneatur se retractare, ad purgandum iudicium & sententiam, neque enim timendum est, ne aliqua inde iudicii, testibus, vel accusatori sequatur infamia, quasi injustè damnatus sit: nam notum est apud omnes, reos in constantia specie negare solitos delicta, etiam in tormentis, neque hoc taciturnitas evacuat præsumptione juris, quæ stat pro iudice & testibus Reginaldus

Summa Diana.

tom. 2. lib. 4. cap. 7. sect. 6. num. 145. contra Bannez. in 2. 2. quest. 69. art. 2. resolutione 26. cit. propè finem & part. 3. tractat. 5. resolutione 103. Quod Sanchez n. 11. procedere putat, etiamsi reus ob metum tormentorum confessus sit falsum delictum, non enim teneri se retractare, nisi ex hoc damnum tertio securum foret. resolutione 103. citat. in fine.

Et si tem est, si confessus fuisset falsum delictum.

13. Reus enim ad vitandum gravia tormenta, potest sine mortali crimine etiam capitale sibi imponere, quia vita non est digna, quæ tanto dolore servari debeat: & posse etiam jurare æquivocando, docent DD. communiter cum Navarra lib. 2. c. 4. nu. 21. Immo nec peccare venialiter, ait Sancius de p. 46. num. 16. part. 3. tr. 5. resol. 7. probabile tamen est peccare mortaliter p. 11. tr. 1. res. 14.

Quod ad vitanda gravia tormenta facere potest.

14. Convictus autem reus, vel confessus de crimine, non potest revelare complices nulla infamia laborantes, etiam interrogatus. Nec si correcti, vel corrigendi sint per fraternam monitionem. Alias peccabit mortaliter. Secus verò in crimine hæresis, & aliis ad Officium Inquisitionis pertinentibus, ut dictum est verb. Denunciare, & in quibuscunq; delictis contra bonum publicum, in quibus correctio fraterna non speratur profectura. Villalobos tom. 1. tr. 14. diff. 10. num. 2. part. 3. tr. 5. resol. 99.

Non tamè potest revelare complices nondum diffamatos.

15. Advertit hic cum Portell. in add. ad Iuramentum, num. 16. quod si quis crimine solum materialiter commisisset, v. gr. furtum in justam compensationem, homicidium in justam defensionem, &c. interrogatus à iudice, negare posset æquivocando, quia mandatum iudicis solum tendit ad opus criminofum. part. 3. resol. 66.

Et si delictum commisisset materialiter factum, negare posset æquivocando

Etiam si postea convincatur, & condemnatur.

16. Quod autem reus negans delictum, cum alias fateri teneretur, non teneatur restituere pœnam pecuniariam fisco, vel parti, diximus verb. Restituere, num. 6.

Reus damnatus ad mortem non potest exequi seipsum

17. Reus Condemnatus ad mortem, tenetur ad destinatum locum ire, colatum subicere, manus apponere, & alia efficere, quæ ab alio commodè fieri non possunt: non tamen sibi mortem

liiii tem

tem inferre. Vide *verb. Occidere, num. 35.*

Secus de aliis poenis.

18. Pœnam tamen verberationis, ex illa trirremium, carceris, &c. secundum communem opinionem apud Azorium *tom. 1. lib. 5. cap. 8. quest. 6.* teneretur exequi, si non sit appellacioni locus, vel alio juris remedio. Palauus verò mitigat hanc sententiam *tom. 1. tractat. 3. disputat. 2. punct. 4. num. 5.* ita ut non procedat, si aer exilij sit insalubris, trirremium, vel carceris duratio diuturna, vel alia pœna nimis molesta: inhumanum enim esse, obligare hominem, ut tam gravia tormenta exequatur in semetipsum. & si quæ lex pœnalis non obligat in conscientia, hanc illam esse, quæ pœnam ipsam, eamque gravem præcipit, & quam faris est, si reus subire cogatur absque eo quod cogatur spontè lubire. *part. 2. tractat. 17. resolutione 39. part. 3. tr. 5. resol. 102. §. Notandum secundo, & tr. 6. resol. 79.*

Reus ductus ad supplicium obviam habens Cardinalem, liberari debet.

19. Ad quodcumque supplicium reus ducatur, si obviam habeat Cardinalem, liberandus est, quia hoc privilegio potiebantur olim apud Romanos Flamines, Diales, & Virgines Vestales, apud Gellium *lib. 10. cap. 15.* quibus Cardinales non debent esse deteriores. *Barbosa de jur. Eccl. lib. 1. c. 4. num. 6.* & alij cœtra *Farinac. in fragm. p. 1. num. 631.* Hoc privilegio olim usum fuisse cum quodam, qui ducebatur ad furcam, Cardinalem Ximenium, testatur *Gomezius part. 5. tr. 2. resol. 29.*

An supplicium malefactoris præsignari possit Campana benedicta;

20. Petes hic: An liceat malefactoris supplicium campanæ benedictæ sono præsignari; Respondeo, in eum finem, ut audientes pro eius animâ preces effundant, licere. *Secus, Sylvium non licere, docuisse verb. Campana;* nam hoc esset, rem sacrâm prophano usui adhibere: & in re à qua Ecclesia multum abhorret. Tolerari tamen utcumque posse, partim ob necessitatem, partim ob Episcopi conniventiam

part. 6. tractat. 7. resol. 37.

R E X.

1. Rex non potest compellere Ecclesiasticos ad observantiã Tridentinã: quia non habet in eos jurisdictionẽ, ut dictum latè est *verb. Immunitas Ecclesiastica, & verb. Statutum laicale.* Sunt autem Reges Tridentini executores & protectores in ordine tantum ad laicos, & in subsidium Episcoposum. Vade si clerici aliquod decretum non observent id significant Episcopi; si non observent Episcopi, Archiepiscopi, & si opus est, Summo Pontifici. Hanc sententiam sustinent non solum Theologi, sed etiam Iurisperiti communiter. *cum Pereyra part. 1. c. 8. n. 11. contra Bobadillam tractat. 1. lib. 2. cap. 18. num. 194 part. 1. tract. 2. resol. 102. part. 3. tractat. 2. resol. 8. in fine, & part. 4. tr. 1. resol. 75.*

Rex non potest compellere Ecclesiasticos ad observantiã Tridentinã

2. Quod etiam ait *Bobadilla nu. 56.* Regem expellere posse ab Episcopatu Episcopum simoniacè electum, bene impugnat *Megalius in 3. part. lib. 3. cap. 21. num. 18.* cum in hac re tam persona, quàm causa, sit extra limites suæ potestatis, unde si Reges id faciant, proculdubio incurrant in excommunicatio- Bullæ Cœnæ *part. 4. tr. 1. resol. 76.*

Aut expellere Episcopos simoniacè electos.

3. An Rex teneatur ad beneficia præferre, & ad officia secularia eligere digniores, vide *verb. Beneficium, n. 11. verb. Electio, num. 1. & verb. Prorex, num. 1.* An revocare possit promissionem futuræ successiois in Proregem, vide *verb. Promissio, n. 3.*

4. Legitimus in sæculo à Rege, vel alio magistratu seculari, si Religionem ingreditur, non censetur legitimatus ad officia Ordinis, quia non est Regis tollere impedimentã canonica. *Portell. verb. Illegitimus, num. 5. part. 3. tr. 2. resol. 202. §. Nota.*

Aut legitimum pro dignitatibus Ecclesiasticis

5. Rex potest interficere Reginam deprehensam in adulterio sine alia citatione aut processu.

part. 10. tr. 15. re-

sol. 34.